

**Joves, món laboral, activitats turístiques i albergs de joventut a
les terres de l'Ebre**

1999

RPEO 316 b

**JOVES, MÓN LABORAL I POTENCIAL TURÍSTIC DE
LES COMARQUES DE L'ALT PIRINEU**

Daniel Dalmau i Fortino

ÍNDEX

pàg.

Metodologia	1
1. Introducció. Marc geogràfic de l'Alt Pirineu.	3
1.1 Val d'Aran.	3
1.2 Pallars Jussà.	4
1.3 Pallars Sobirà.	6
1.4 Alta Ribagorça.	9
1.5 Alt Urgell.	10
1.6. Cerdanya.	12
2. Economia. Importància cada cop més creixent del sector turístic.	14
2.1 Agricultura.	14
2.2 Indústria.	26
2.3 Serveis.	32
3. Població jove i món laboral.	41
3.1 Estructura de la població.	41
3.2 Joves i món laboral.	53
Conclusions	59
Bibliografia	67

METODOLOGIA

En el present treball m'he proposat donar una visió general dels joves i el seu món laboral, fent especial èmfasi en el sector turístic, a les comarques de l'Alt Pirineu.

El límit geogràfic de l'estudi comprèn la zona geogràfica situada a l'extrem nord-occidental del Principat i delimitada per les comarques de la Val d'Aran, Pallars Jussà, Pallars Sobirà, Alta Ribagorça, Alt Urgell i Cerdanya, formant la part anomenada Alt Pirineu.

Pel que fa a les fonts utilitzades, la primera i més important procedeix bàsicament de les publicacions de l'Institut d'Estadística de Catalunya, obres de divulgació d'àmbit general, així com també estudis sectorials de les diferents comarques.

Allò que primer es planteja a l'hora d'iniciar un treball és delimitar l'objecte d'estudi.

En aquest cas, cal fixar el concepte de joventut, donat la seva complexitat i els molts debats que genera, amb les consegüents argumentacions diverses.

La joventut, es defineix com un període de transició de la infància a l'edat adulta. En el present treball la definició més escaient i operativa s'acosta a delimitar de forma tancada el grup d'edat. Sobre aquesta qüestió hi ha multitud d'opinions, i aquí hem optat per la franja d'edat que va dels 15 als 29 anys. Les raons són dues. En primer lloc, la llei assenyala els 16 anys com l'edat on pot iniciar-se la incorporació al mercat de treball, així com la finalització dels estudis obligatoris. S'ha agafat fins els 30 anys per l'allargament de l'edat juvenil, fruit de la tardana incorporació en aquestes edats al mercat laboral, l'allargament dels estudis i els problemes per aconseguir un habitatge. A més, tot això va lligat a l'allargament de l'edat de casar-se, viure en parella o de forma independent dels progenitors.

Pel que fa referència a les dificultats trobades en la realització del present estudi, molts cops les dades no estan dividides per grups d'edat i, a voltes, la franja d'edat dels 25-29 anys sovint va lligada a grups d'edat superior. A més, segons les fonts utilitzades, les dades divergeixen i el total d'un quadre no és correspon al sumatori dels seus components. Per últim, destacar que s'ha intentat sempre que ha estat possible, fer servir la darrera dada publicada que s'ha pogut obtenir.

Quant a les dades demogràfiques, s'han de comptar com a fiables les corresponents a partir del primer cens modern (1857), dades que corresponen al que s'anomena demografia contemporània.

Pel que fa al contingut de l'estudi, en el primer capítol es fa una introducció amb la descripció del marc geogràfic de les comarques de l'Alt Pirineu, veient cada comarca en particular. En el segon capítol es fa una anàlisi històrica de l'economia de les sis comarques, desenvolupant el sector primari, secundari i terciari, fent especial èmfasi dins d'aquest darrer en el sector turístic, detallant les instal·lacions juvenils de què disposen els joves així com de les entitats juvenils existents a la comarca. En el tercer capítol s'analitza la població i el mercat laboral, incidint especialment en el sector de població jove.

1. INTRODUCCIÓ. MARC GEOGRÀFIC DE L'ALT PIRINEU.

1.1 Val d'Aran

La comarca de la Val d'Aran té una superfície de 620,5 km², amb una població de 7130 habitants (1996) repartida entre els nou municipis que l'integren, un dels quals va canviar de nom el 1985 (Alt Aran passa a denominar-se de Naut Aran).

La comarca la Val d'Aran limita al nord amb l'Estat francès, a l'oest amb l'Aragó, al sud amb l'Alta Ribagorça i a l'est amb el Pallars Sobirà. Des d'un punt de vista geogràfic, les sis entitats integrades en el terço -denominació territorial tradicional aranesa- o bé els nou municipis que configuren la comarca formen tres àrees clarament diferenciades: el Cap d'Aran, la part més alta, amb el municipi de Naut Aran; un sector intermedi i planer, presidit per la capital i centre de concentració poblacional, Vielha e Mijaran, i la zona més baixa, el Baish Aran amb els municipis de Les i Bossòst.

Extensió.

Municipis	Superfície km ²
Arres	11,5
Bausen	17,6
Bòrdes, es	21,6
Bossòst	28,2
Canejan	48,3
Les	23,3
Naut Aran	248,9
Vielha Mijaran	205,7
Vilamòs	15,4
Val d'Aran	620,5

Font: Institut d'Estadística de Catalunya. Elaboració pròpia.

Pel que fa el relleu de la comarca, la Val d'Aran està formada per una depressió entre dues cadenes que formen els límits septentrional i meridional, paral·leles durant prop de 50 km i que s'uneixen al port de la Bonaigua. Així doncs, una de les característiques principals del relleu de la comarca és l'orientació, sense deixar de banda altres factors importants com l'alçada i el pendent. En aquest sentit, la Val d'Aran és una comarca d'alta muntanya envoltades per muntanyes i cims de més de tres mil metres d'alçada.

Quant al clima, la Val d'Aran difereix considerablement de la resta de Catalunya pel fet d'estar situada al vessant septentrional dels Pirineus, sotmès plenament a la influència atlàntica. El clima és més comparable al de les valls occitanes del nord dels Pirineus que no al de les valls catalanes del vessant del sud. Les precipitacions són abundants de punta a punta de la vall, caient regularment durant tot l'any. La precipitació mitjana anual oscil·la entre 900 mm i 1200 mm. Les temperatures de la Vall d'Aran són semblants a les que hi sol haver a l'Europa mitjana i resulten baixes si les comparem amb les de la resta de Catalunya. En general les temperatures es poden considerar fresques i l'amplitud tèrmica escassa.

1.2 Pallars Jussà

El Pallars Jussà amb una extensió de 1290 km² és una de les comarques de muntanya situades al Pirineu occidental català. La comarca consta de dues àrees naturals ben diferenciades: una al nord, formada per la vall del riu Manyanet i per la Vall Fosca; l'altra al sud que comprèn la Conca de Tremp, la qual representa tres quartes parts del territori del Pallars Jussà i que alhora té tres sectors diferenciats.

La comarca té actualment 14 municipis, després de les segregacions dels municipis de Barruera, el Pont de Suert i Vilaller que el 1988 passen a formar una comarca de nova creació, l'Alta Ribagorça. El municipi de Pallars Jussà canvia el seu nom pel de Conca de Dalt el 1995.

Extensió.

Municipis	Superfície km ²
Abella de la Conca	77,7
Castell de Mur	63,1
Conca de Dalt	116,3
Gavet de la Conca	90,8
Isona i Conca Dellà	135,3
Llimiana	41,0
Pobla de Segur, la	33,6
Salàs de Pallars	20,5
St. Esteve de la Sarga	92,1
Sarroca de Bellera	87,3
Senterada	34,6
Talarn	29,9
Torre de Cabdella, la	166,0
Tremp	302,0
Pallars Jussà	1290,2

Font: Institut d'Estadística de Catalunya. Elaboració pròpia.

El Pallars Jussà és una de les comarques més extenses i una de les menys poblades. La feble densitat geogràfica és un bon indicador dels problemes econòmics i socials de la comarca que, com la resta de les comarques de muntanya veïnes, tenen una de les seves arrels principals en el despoblament. La comarca limita al nord-oest amb l'Alta Ribagorça, al nord i nord-est amb el Pallars Sobirà, a l'est amb l'Alt Urgell, al sud amb la Noguera i a l'oest amb municipis aragonesos de la comarca de la Ribagorça.

Pel que fa a les divisions administratives, la configuració de la comarca no ha estat sempre com ara. Així, els canvis més significatives es donen al llarg de la dècada dels seixanta i setanta d'aquest segle. Durant el segle XX els canvis més importants han estat referents a les annexions municipals, que han fet que una comarca que el 1950 tenia 42 municipis, actualment en tingui 14. Aquest agrupament de municipis és deguda a la voluntat de l'administració d'evitar la feblesa econòmica dels municipis petits. Les agregacions municipals es van dur a terme entre l'any 1965 i el 1972. El 1980 el Pallars Jussà tenia 17 municipis, que amb la creació de la nova comarca de l'Alta Ribagorça es reduïren a 14.

Respecte a les aigües, si exceptuem el Rialb, afluent del Segre que separa el Pallars de l'Alt Urgell i la Noguera Ribagorçana que separa de la Ribagorça, tot el Pallars Jussà és drenat per la Noguera Pallaresa.

Quant als climes, al Pallars Jussà no són de caràcter mediterrani extrem. Podem parlar de tres tipus de clima diferent a la comarca: un clima alpí i subalpí, que es dóna a la capçalera de les valls enlairades i que es caracteritza per un alt nivell de precipitacions; un clima mediterrani d'alta muntanya a l'extrem septentrional de la Conca de Tremp i, per últim, un clima mediterrani de muntanya mitjana i baixa delimitat a l'àrea pròpiament de la Conca de Tremp.

1.3 Pallars Sobirà

El Pallars Sobirà amb una extensió de 1355,2 km² és situat en ple Pirineu i és una de les deu comarques de muntanya catalanes. Limita al nord amb l'Estat francès, a l'est amb Andorra, al sud-est amb l'Alt Urgell, a l'oest amb la Val d'Aran i, pel Parc Natural d'Aigüestortes i l'Estany de Sant Maurici, amb la comarca de l'Alta Ribagorça

i al sud-est i al sud amb el Pallars Jussà, comarca amb la qual la comunicació és més fàcil.

El tret més característic de la seva estructura és l'estretor de les valls i el fort desnivell entre el llit dels rius i barrancs i els cims de les muntanyes properes, amb un relleu molt abrupte i forts pendents. Tot l'entorn de la comarca és muntanyós i l'activitat de la població es concentra a les valls. Els rius han estat i són una font econòmica. Avui dia els rius pallaresos destaquen especialment per l'atractiu turístic, hi ha paratges naturals de gran bellesa on s'hi poden practicar esports d'aventura.

Extensió.

Municipis	Superfície km ²
Alins	183,8
Alt Àneu	193,8
Baix Pallars	128,8
Espot	97,2
Esterri d'Àneu	8,5
Esterri de Cardós	16,5
Farrera	63,5
Guingueta d'Àneu, la	108,0
Lladorre	147,0
Llavorsí	68,9
Rialp	63,0
Soriguera	105,7
Sort	105,1
Tirvia	8,8
Vall de Cardós	56,6
Pallars Sobirà	1355,2

Font: Institut d'Estadística de Catalunya. Elaboració pròpia.

La comarca té actualment 15 municipis, la majoria amb una extensió considerable. El municipi d'Altron s'agregà el 1976 a Sort i la Guingueta i Jou passà el 1989 a anomenar-se la Guingueta d'Àneu. El Pallars Sobirà manté el mateix contorn

comarcal que el 1936, però ha tingut canvis en els límits municipals per la pèrdua de població d'antics municipis, que van ser agregats a altres municipis contigus. La comarca té set entitats municipals descentralitzades.

Quant al clima, al Pallars Sobirà es pot definir com a mediterrani d'alta muntanya, si bé l'altitud comporta que en indrets per damunt dels 1500 m es pugui parlar de clima alpí, que arriba a les condicions més extremes als cims. Les valls meridionals de la comarca tenen un hivern fred i més aviat sec, amb poques precipitacions en forma de neu, seguit d'un estiu calorós i relativament humit que comença a final de maig. Cap a les valls septentrionals s'accentua el fred i les precipitacions es reparteixen en el decurs de l'any, i es donen alguns dies d'innivació. Els contrastes de temperatures de sud a nord de la comarca són prou més importants que les de les precipitacions. La característica, però, que diferencia el clima del Pallars Sobirà d'altres comarques de Catalunya són les precipitacions en forma de neu, amb una mitjana de 20 a 30 dies de nevada per any.

L'any 1955 es crea el Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici. La classificació de parc nacional és la màxima figura de protecció dels espais naturals a tot el món. La importància d'aquest indret ve donada pel fet que és l'únic espai natural que té la categoria de Parc Nacional dins l'àmbit territorial de Catalunya, malgrat no hagi estat reconegut per la Unió Internacional per la Conservació de la Natura. El Parc Nacional és un reclam turístic, que poc ser visitat entrant per dues vies oposades, corresponents a les valls de Sant Nicolau i la del Riu Escrita. El Parc Nacional ofereix al visitant no solament un dels paisatges pirinencs més importants, sinó també la possibilitat de conèixer cadascun dels seus racons.

1.4 Alta Ribagorça

L'Alta Ribagorça és una comarca administrativament de nova creació (març 1988) i la formen tres municipis segregats de la comarca dels Pallars Jussà: Barruera, el Pont de Suert i Vilaller. Es troba a l'extrem nord-occidental de Catalunya, juntament amb el Pallars Sobirà, el Pallars Jussà, la Val d'Aran, l'Alt Urgell i la Cerdanya formant part de l'Alt Pirineu. És una comarca pirinenca que limita al nord amb la Val d'Aran, al sud amb el Pallars Jussà, a l'est amb el Pallars Sobirà, mentre que a ponent limita amb la Ribagorça, comarca amb la qual, per les seves característiques fisiogràfiques ha establert estretes relacions. La comarca té una superfície de 426,8 km² representant una proporció molt reduïda del territori català (1,3%). Degut al seu caràcter muntanyenc presenta una feble ocupació humana així com una densitat de població molt baixa (8,3%). La capital de la comarca és el Pont de Suert. L'abril de 1996 el municipi de Barruera canvià el seu nom pel de Vall de Boí.

Extensió.

Municipis	Superfície km ²
Pont de Suert, el	148,6
Vall de Boí, la	219,5
Vilaller	58,7
Alta Ribagorça	426,8

Font: Institut d'Estadística de Catalunya. Elaboració pròpia.

L'Alta Ribagorça es situada al cor dels Pirineus i té l'eix vertebrador principal en la Noguera Ribagorçana. Pel que fa al seu relleu, forma part dels Pirineus centrals mediterranis. Quant a les seves aigües, la comarca té una important reserva

hidrogràfica, on es poden distingir quatre tipus d'aqüífers: els cursos fluvials, els pantans, els glacials i les aigües termals.

El clima a l'Alta Ribagorça és de caràcter pirinenc. La importància de les muntanyes proporciona a la comarca característiques continentals en lloc del clima mediterrani que per l'altitud li correspondria. La temperatura mitjana anual és variable segons els indrets. Per damunt dels 2000 m el clima de l'Alta Ribagorça es considera alpí, mentre que per sota d'aquesta cota les característiques climàtiques pertanyen a un entorn subalpí. Les precipitacions, abundoses, es caracteritzen per una certa irregularitat que pot proporcionar èpoques de sequedat; repartint-se al llarg de l'any i oscil·lant entre 800 i 1200 mm.

1.5 Alt Urgell

L'extensió actual de la comarca de l'Alt Urgell és de 1446,9 km². El 1989 el municipi d'Aristot i Toloriu passà a anomenar-se el Pont de Bar. L'Alt Urgell és una comarca voltada de muntanyes, al nord el Pirineu axial i més al sud les serres interiors del Prepirineu, i formada per una gran plana o ribera i per un conjunt de valls de muntanya. La comarca té 19006 habitants (1996) amb una densitat de 13 hab./km².

La comarca de l'Alt Urgell té actualment dinou municipis.

L'Alt Urgell situat a la zona nord-occidental de Catalunya, limita amb les comarques de la Cerdanya, el Berguedà i el Solsonès per la banda de llevant, els dos Pallars per ponent, la Noguera per migjorn i el Principat d'Andorra per tramuntana. L'Alt Urgell té una forma allargada, que li ve donada pels 46 km del riu Segre, que rega la vall principal i és l'eix de la comarca. La Seu d'Urgell ha estat sempre la capital natural de la comarca, ocupant una espaiosa i estratègica esplanada de muntanyes

on conflueixen les vies naturals de penetració als Pirineus d'aquesta zona. La seva posició i sobretot el desenvolupament d'Andorra han tingut una gran influència en la capital i una gran part de la comarca, que són de pas obligat per a accedir-hi.

Extensió.

Municipis	Superfície km ²
Alàs i Cerc	57,1
Arsèguel	10,5
Bassella	70,8
Cabó	79,5
Cava	42,1
Coll de Nargó	153,7
Estamariu	21,4
Fígols i Alinyà	102,2
Josa i Tuixén	68,4
Montferrer i Castellbò	177,5
Oliana	31,9
Organyà	11,5
Peramola	55,6
Pont de Bar, el	43,0
Ribera d'Urgellet	104,9
Seu d'Urgell, la	14,9
Valls d'Aguilar, les	124,5
Valls de Valira, les	170,9
Vansa i Fórnols, la	106,4
Alt Urgell	1446,8

Font: Institut d'Estadística de Catalunya. Elaboració pròpia.

La hidrografia del Segre, que en el curs alt és una bona part de la comarca de l'Alt Urgell, és la més ben coneguda de Catalunya, ja que el Segre és el riu més abundant del nostre país, després de l'Ebre. Els rius han determinat bona part del sistema de vida dels pobles riberencs.

Pel que fa al clima, a l'Alt Urgell predominen els submediterranis de caràcter continental i relativament secs. Les precipitacions oscil·len entre 600 mm i 700 mm anuals, dels quals cau aproximadament una quarta part durant l'estiu. Pel que fa a les temperatures, els contrastos són forts, com correspon a climes continentals. Per una altra banda, l'Alt Urgell disposa, des de la seva creació el 1983, del Parc Natural de Cadí-Moixeró, sent un tret a destacar de la fisonomia de la comarca i en constitueix un símbol.

1.6 La Cerdanya

La comarca de la Cerdanya a uns mil metres d'alçada comprèn 17 municipis que sumen un total de 546,4 km², situada en una llarga depressió i travessada, de cap a cap, per la part alta del Segre. És una comarca de muntanya enclavada entre un important cinturó orogràfic format pel Pirineu i el Prepirineu, amb cims i serres d'altitud elevada, amb un clima continental relativament sec. La comarca natural està dividida políticament entre dos Estats, l'espanyol i el francès, i la part de l'Estat espanyol es divideix administrativament entre dues províncies, Girona i Lleida i en 17 municipis, entre ells, Llívia, enclavament singular envoltat de terres franceses. La capital de la comarca és Puigcerdà amb 6356 habitants.

En el planejament general de Catalunya, la Cerdanya està integrada com a comarca de muntanya, i el Consell Comarcal, màxim òrgan representatiu i competent, és qui elabora el programa d'actuació comarcal (PAC), instrument estratègic pel foment i desenvolupament econòmic.

La comarca natural de la Cerdanya es troba dividida entre la Baixa Cerdanya sota jurisdicció de l'Estat espanyol i l'Alta Cerdanya sota jurisdicció francesa. A partir

d'ara, quan en referim a la Baixa Cerdanya ho farem gairebé sempre anomenant-la simplement Cerdanya. L'any 1936 tenia 23 municipis, dels quals actualment en resten 17 amb un total de 12757 habitants (1996), un dels quals, Riu de Cerdanya, l'agost de 1997 se segregà del terme municipal de Bellver de Cerdanya.

Pel que fa al clima, a la Cerdanya generalment és força sec, a causa del fet que les muntanyes que l'envolten barren el pas als corrents d'aire humit, els quals precipiten el seu contingut en forma d'aigua o neu als seus cims.

Extensió.

Municipis	Superfície km ²
Alp	44,3
Bellver de Cerdanya	109,0
Bolvir	10,6
Das	14,8
Fontanals de Cerdanya	28,6
Ger	32,7
GUILS DE CERDANYA	22,3
Isòvol	10,7
Lles de Cerdanya	101,5
Llívia	12,8
Meranges	37,4
Montellà i Martinet	54,7
Prats i Sansor	9,6
Prullans	21,6
Puigcerdà	18,6
Riu de Cerdanya	-
Urús	17,6
Cerdanya	546,4

Font: Institut d'Estadística de Catalunya. Elaboració pròpia.

2. ECONOMIA. IMPORTÀNCIA CADA COP MÉS CREIXENT DEL SECTOR TURÍSTIC

L'economia de l'Alt Pirineu, si bé presenta semblances entre les seves comarques, també té característiques pròpies, motiu pel qual les exposem de forma separada.

2.1 Agricultura

Val d'Aran

La ramaderia i el bosc han estat històricament els pilars de l'economia aranesa. L'agricultura, per les pròpies característiques físiques de la comarca, no ha passat de tenir mai un caràcter de subsistència. Gràcies als boscos i les grans superfícies de pastius, els aranesos han pogut establir relacions d'intercanvis amb les comarques veïnes de més possibilitats agràries i obtenir els productes que no els podia donar el seu reduït espai destinat a conreus, en un medi poc favorable a la diversificació. Això no obstant, amb el desenvolupament del turisme, el sector primari ha perdut importància a la Vall i ha passat a ocupar un lloc secundari. L'entorn natural ha afavorit aquest desenvolupament turístic, que en un bon començament s'esdevingué com a conseqüència dels esports d'hivern. Actualment són les noves modalitats d'esports d'aventura i les tendències neorurals les que han permès que les activitats turístiques mantinguin un pes important al llarg de tot l'any. Aquest procés de terciarització també ha desenvolupat la construcció d'habitatges de segona residència.

Pel que fa referència a l'evolució dels conreus, la Val d'Aran ha estat una comarca eminentment forestal i ramadera. La superfície conreada, llevat dels prats, no té

gaire importància. Els reals no han ocupat mai una superfície superior a l'exigida per les necessitats dels diferents pobles. La patata va ser introduïda a la Vall d'Aran a mitjan segle XVIII, coincidint amb les greus crisis agrícoles de l'època a Europa, que obligaren al seu consum humà. El farratge és el conreu més important a part dels prats.

Pel que fa referència al règim de tinença de la terra en el conjunt de la comarca, el 1989 hi ha censades un total de 373 explotacions que ocupen 43053 ha i que se subdivideixen en 3990 parcel·les. Contràriament al d'altres comarques, el nombre d'explotacions s'ha incrementat lleugerament. Amb relació al règim de propietat, un total de 42795 ha es treballen sota el règim directe de propietat, 214 ha sota règim d'arrendament i 44 sota altres contractes de tinença.

Pel que fa a la ramaderia, ha estat sempre l'activitat principal de la població, com a totes les valls pirinenques de banda i banda de la carena. La seva importància prové de les grans superfícies de pastures que s'estenen per damunt dels 1500 m en tota la comarca. La preeminència ramadera s'ha fet palesa per sobre de qualsevol altra activitat agrària. La ramaderia, malgrat tot, ha sofert una forta davallada. La crisi de la transhumància, la mecanització del camp, que ha perjudicat la cria d'animals de treball, i la desaparició de petites indústries de transformació de llet a Vielha i Bòssost han repercutit en la reducció d'animals de tota mena. La causa fonamental, però, ha estat el transvasament de la població agrícola vers altres sectors d'activitat.

Pel que fa referència a l'aprofitament del bosc, la condició de les muntanyes declarades d'utilitat pública (terres productives no agrícoles) ha sofert al llarg dels anys notables diferències, en relació al seu estatus jurídic, a la superfície de les muntanyes i estabilitat jurídic-administrativa, com a conseqüència de les activitats de la direcció general de registres i notariat.

La totalitat de les masses arbrades pertanyen a les muntanyes d'utilitat pública. El bosc i la fusta han estat sempre una de les principals riqueses de la Val d'Aran, com també han constituït el principal i sovint únic producte d'explotació. El mercat natural de la fusta havia estat sempre França, gràcies al fàcil transport que es feia pel riu Garona. Amb l'obertura del túnel de Vielha, però, el mercat va canviar de direcció cap al sud dels Pirineus.

Pallars Jussà

Les activitats econòmiques a les àrees de muntanya sempre han estat condicionades per les dificultats que imposa el medi i per l'aïllament físic, que impedeix o retarda considerablement la difusió dels avanços que permeten transformar l'economia d'una comunitat. Aquests condicionaments perduren a la comarca del Pallars Jussà fins els primers decennis d'aquest segle, contribuint a configurar una economia tancada, basada en l'autoabastament de la majoria de productes necessaris i amb escassos intercanvis fora de la comarca. Aquest tipus d'economia agrària combina les activitats agrícoles i ramaderes destinades a cobrir les necessitats alimentàries amb les activitats manufactureres que elaboren els productes de primera necessitat i d'utilitat més imminent.

L'activitat manufacturera menestral es converteix en l'obligat complement econòmic dins aquest precari sistema d'economia tancada. D'aquest tipus d'activitats es destaquen les que fan referència al treball de les fibres tèxtils, com la llana, el lli i el cànem per una banda, i tot un seguit d'activitats destinades a transformar els productes naturals extrets de la terra per l'altra, que representen el fonament d'una incipient indústria d'àmbit exclusivament local: molins d'oli i de farina, tallers de terrisseria/ceràmica, ferreries, adoberies de pell, etc.

Aquesta estructura econòmica provoca constants i recíprocs intercanvis de productes entre les dues àrees fisiogràfiques de la comarca: la Conca i les valls de muntanya de l'Alt Pallars. Aquest intens tràfic de mercaderies ocasionà una certa millora de les comunicacions i afavorí la fixació d'una completa xarxa de fires i mercats en què, a més de les transaccions de bestiar, es mercadejava amb els petits excedents que cada família podia produir. A mesura que augmenten les possibilitats de comunicació i, per tant, de realitzar intercanvis, sorgeix una incipient especialització que de mica en mica va trencant l'esquema d'economia autosuficient. L'expansió d'alguns productes arreu del país, com ara els vins, va fer augmentar considerablement la superfície de vinya a la Conca de Tremp, i també el sector manufacturer que tingué un cert desenvolupament a la comarca durant el segle XIX. De tota manera, la comarca continuà en molts aspectes mantenint l'esquema d'economia agrària tradicional, amb un precari equilibri demogràfic i econòmic, on qualsevol alteració dels recursos productius podia desencadenar importants crisis demogràfiques. Aquestes crisis de subsistència, que es reproduïen de forma periòdica, tingueren un moment culminant els primers anys d'aquest segle (1900-02), quan la fil·loxera envaí la Conca i destruí una bona part de la vinya, que tant havia contribuït a estimular l'economia de la comarca.

Una dècada després es produeix el trencament definitiu de l'economia de subsistència imperant a la comarca. El detonant d'aquest fet fou la irrupció al Pallars de les empreses hidroelèctriques, un sector econòmic completament deslligat de l'economia tradicional de la comarca. Tot això originà indirectament el desenvolupament de la infraestructura moderna de comunicacions, sent el promotor de tots els canvis econòmics generats a la comarca. La Guerra Civil marcà la fi

d'aquesta etapa d'intensa activitat industrial i la comarca entrà en una fase de profund declivi econòmic i demogràfic.

L'agricultura de muntanya així com la de les terres baixes entraren en un procés de transformació i de progressiva especialització de la producció, centrada a partir de llavors en aquells productes que, a més d'adaptar-se millor a les condicions naturals de cada contrada, presentaven una demanda creixent al mercat. El 1989 hi havia a la comarca 21229 ha de terres llaurades i 21242 de pastures permanents. Les precipitacions, superiors a les de la plana regada, fan que a la Conca de Tremp el cereal d'hivern es desenvolupi sense problemes al secà. Segons aquest cens, al Pallars Jussà hi ha 18984 ha ocupades per conreus de secà i 2245 ha per terres de regadiu. El conreu d'aquestes terres el 1989 es repartia de la següent manera: 12320 ha de cereals (10347 d'ordi), 49 ha d'hortalisses, 4707 ha de farratge, 2555 ha d'ametllers, 499 ha d'olivera i 113 ha de vinya, mentre la resta de terres eren ocupades per altres conreus.

Pel que fa a la ramaderia, les estimacions efectuades a partir del cens agrari del 1989 atribueixen a la ramaderia poc més de la tercera part del marge brut agrari total de la comarca. El 57% de les explotacions censades l'any 1989 afirmaven disposar d'algun tipus de bestiar. La novetat més important és el desenvolupament de la ramaderia intensiva a partir dels anys seixanta, bàsicament a través de granges de porcs. La cria de porcs fou la gran innovació del sector ramader a la comarca, la qual s'introduí a partir de la cria de mamellons. Al Pallars Jussà es registren prop de 250 explotacions de porcs.

Quant a l'aprofitament del bosc, l'explotació forestal no és gaire rellevant a la comarca. Les àrees de bosc ben desenvolupades es troben representades

bàsicament per les pinedes, dins les quals predomina el pi roig. D'altra banda, les tòfones donen als recol·lectors locals experts uns ingressos ben substanciosos.

Pallars Sobirà

L'economia del Pallars Sobirà ha tingut tradicionalment un marcat caràcter agrari. Un medi natural amb un relleu excessivament tancat, un clima rigorós i un fort aïllament físic han fet que la recerca de l'autoconsum fos més exigent i s'arribés a una certa autarquia econòmica. La comarca té pocs indrets planers i aptes per activitats humanes. Les dues tercers parts del territori tenen un pendent superior al 35% i són llocs poc propensos i molt localitzats els que tenen pendents inferiors al 10%. Actualment, el Pallars Sobirà està abocat a una economia que depèn sobretot de les activitats hidroelèctriques i del turisme. L'agricultura i totes les activitats del sector primari han quedat relegades a un segon pla.

Pel que fa a l'evolució dels conreus, l'agricultura en un marc d'economia d'autoconsum estava abocada a la pràctica de la policultura. La transformació de l'agricultura a la comarca s'esdevingué ben entrat el segle XX arran del creixement dels conreus destinats a l'explotació ramadera, que passà a ser una de les principals fonts de riquesa. L'evolució de l'ús del sòl a la comarca entre el 1965 i 1989 respon directament a una disminució de la superfície conreada, a més de l'esmentat canvi de tipus de conreu. El 1989 hi havia 1969 ha de terres llaurades (1,4% superfície comarcal). El 82,2% d'aquestes terres són de secà. El 1965 es comptaren en el conjunt de la comarca un total de 5119 ha de terres conreades. Els cereals que havien ocupat gairebé totes les terres de conreu de la comarca, pràcticament havien desaparegut. El 1989 es registra 359 ha de conreus de cereals, superfície que ha disminuït considerablement, ja que el 1965 ocupaven el 44,3% de

la superfície llaurada. El lloc dels cereals ha estat ocupat pels conreus farratges (1535 ha el 1989). Quant a la terra, el 1989 hi havia censades un total de 876 explotacions, majoritàriament (305) de menys de 5 ha, fet condicionat per la topografia del terreny.

Pel que a la mecanització, el 1989 el parc de maquinària agrícola constava de 305 tractors, 292 motocultors, 183 recollidores o empaquetadores i 24 segadores o batedores de cereals.

La ramaderia ha estat un sector que tradicionalment ha tingut força importància en l'economia de la comarca. La possibilitat de dirigir la producció ramadera vers el mercat, bo i abandonant l'autoconsum, i la crisi de la producció de bestiar gros motivaren una sèrie de transformacions en l'economia agrària de la comarca, que acabarà integrant les seves estructures en l'economia de mercat.

L'especialització ramadera moderna al Pallars Sobirà és la història de la introducció de la ramaderia intensiva de llet. L'any 1960 hi havia uns 6000 caps de boví, que l'any 1989 pujà a 7457 caps i el 1992 a 8230 caps. Actualment, l'orientació lletera ha deixat pas a l'orientació del bestiar boví de carn, molt més adaptat a l'aprofitament dels recursos locals. En línies generals, es pot dir que el bestiar boví ha desplaçat l'oví en importància.

Pel que fa referència a l'aprofitament del bosc, aquest ocupa una superfície important de la comarca, ja que històricament ha estat objecte d'una intensa explotació. El carboneig, avui abandonat, havia estat important als boscos de roures i alzines de la meitat meridional de la comarca, on avui es recullen encara les tòfones, molt apreciades comercialment.

Un element que té majors repercussions econòmiques a la comarca és la caça i la pesca. Pel que fa a la caça les espècies més comunes són les guatlles, perdius,

conills i senglar (també amb permisos especials per a la caça, l'isard i el gall fer). Quant a la pesca, la truita als rius i els petits llacs de la comarca atreu un gran nombre d'aficionats a partir del mes de maig.

Alta Ribagorça

L'agricultura a l'Alta Ribagorça ve determinada per dos fets essencials: la importància de les activitats ramaderes i l'altitud i els relleus naturals de la comarca. Com la majoria de comarques catalanes, l'Alta Ribagorça presenta una disminució progressiva de les terres de conreu que sovint s'acompanya d'una disminució de la població ocupada en el sector. Les condicions altament pirinenques de la zona, poc favorables a determinats tipus de conreu i amb pocs espais oberts per poder-los desenvolupar, han fet que la ramaderia hagi estat sempre més important que el conreu de la terra. La cria de bestiar també ha estat afavorida per la riquesa dels pasturatges de muntanya. La superfície conreada es limita a 254 ha (1989) a tota la comarca. Molt diferent és la situació de les pastures que l'any 1989 ocupaven 24811 hectàrees (el 48% de la superfície comarcal), amb un considerable augment en relació a 1982, quan se'n comptabilitzen 9406.

Pel que fa a la ramaderia, antigament havia estat per l'Alta Ribagorça un pilar econòmic fonamental. A la ramaderia anaven associats també diversos costums, com l'existència de béns comunitaris dels diversos nuclis, ja fos per al conreu, l'explotació forestal o pasturatges per al ramat. Era comuna la transhumància vers les planes de Lleida durant l'hivern. L'extensió de les vies de comunicació, l'establució, el pinso preparat, són, entre d'altres factors, elements que expliquen la transformació d'aquestes formes tradicionals. D'altra banda, el pes específic de la ramaderia dins de l'economia comarcal també ha disminuït força. Entre els factors

que han afavorit aquesta evolució hi ha el despoblament, la poca inclinació dels joves a fer de pastor i la introducció de noves alternatives econòmiques, especialment en el camp del comerç i del turisme. Cal tenir present també la crisi general dels conreus i el poc rendiment de les explotacions petites i mitjanes, habituals a la comarca. Actualment hi predominen l'oví i el boví. Aquest darrer es desenvolupà molt durant els anys setanta i vuitanta i perjudicà l'oví. Abans dels anys setanta els censos recollien mínims de 50000 caps. En canvi, el cens del 1982 en fa constar només 21580 i el del 1991, mostra una lleugera recuperació amb 25839 caps.

Pel que fa a l'explotació forestal, malgrat les condicions naturals de la comarca pel seu desenvolupament, no té gaire incidència en l'economia comarcal. Quant a la mineria, tampoc no ha estat important a la comarca, tot i que fins fa pocs anys es mantingueren algunes explotacions en funcionament. Avui dia, les activitats extractives es limiten a l'extracció d'àrids en diversos punts de la comarca per part d'una empresa del Pont de Suert. Molt més important és a la comarca l'aprofitament hidràulic, que ha estat no solament decisiu en l'evolució de les poblacions d'ambdues bandes de la Noguera Ribagorçana, sinó també definitiu pel que fa a l'evolució del paisatge ribagorçà. Des dels anys quaranta fins a finals dels seixanta la construcció de les centrals hidroelèctriques, tot i els beneficis que momentàniament aportà, va significar una engegada definitiva de l'economia de la comarca, que a partir de mitjans anys seixanta reprengué amb força el procés de despoblament.

Veiem abans com una de les raons clau per l'abandonament de la pagesia o si més no de la compaginació d'aquesta amb altres, és l'augment de l'activitat turística en el conjunt de la comarca. La importància creixent del turisme s'ha manifestat en la

substitució d'alguns prats per urbanitzacions o càmpings i en l'alternança de les activitats turístiques i ramaderes.

Alt Urgell

L'Alt Urgell s'allarga cap el sud seguint el curs del Segre a través del Prepirineu, té en les parts altes un important percentatge de superfície que s'estén sobre boscos i pastures. La superfície no conreada el 1989 era de 59315 ha de bosc i 24824 de pastures. La terra conreada era de 6097 hectàrees (5140 de secà i 957 de regadiu). L'Alt Urgell, com correspon a una comarca de muntanya, havia dedicat bona part de les seves terres als productes per l'autoconsum i la resta a productes que es venien als mercats locals. Els cereals, les patates i els llegums havien estat els conreus més importants. La vinya també tingué la seva importància a tots els municipis de la comarca i, fins i tot, l'olivera era present a les terres més meridionals i en algunes zones enlairades.

Actualment l'agricultura està orientada clarament vers la ramaderia. Les produccions agrícoles són majoritàriament terres dedicades a prats i pastures, que juntament amb les terres dedicades a conreus de farratge són la base alimentària de la important ramaderia bovina de l'Alt Urgell. L'expansió del conreu de prats es va iniciar als anys vint d'aquest segle amb la instal·lació de les primeres indústries de transformats làctics i s'ha estès a tot l'Alt Pirineu. Les patates també havien estat un conreu força estès. Avui dia es conrea per l'autoconsum a tots els municipis, i sols a Coll de Nargó, Oliana i Fígols i Alinyà es fa amb clara intenció comercial. La petita proporció de conreus llenyosos correspon bàsicament a fruiters dolços, com a producció complementària, intercalada al mig del camp, sobretot de pomes i peres a l'hivern, sent Alàs el primer nucli de producció fruitera de la comarca.

El nombre d'explotacions s'ha anat reduït a 1140 l'any 1989, encara que no disminueix el total de terra productiva, cosa que comporta un augment de les dimensions de les explotacions que romanen en actiu, facilitant i millorant el seu rendiment de treball. Quant al règim de tinença de les explotacions, predomina la propietat (94,3%), mentre l'arrendament representa una proporció reduïda (4,5%). Pel que fa a la mecanització, el 1989 la comarca tenia 1073 tractors, 413 motocultors, 28 segadores i 423 recollidores-empacadores.

El recent i important desenvolupament d'activitats turístiques respectuoses amb l'entorn natural ha determinat la creixent aparició de formes d'allotjament pel turisme rural, que poden representar pels agricultors la generació de rendes addicionals.

Cerdanya

La distribució de la superfície forestal i agrícola ha anat variant en el curs dels anys. Malgrat que quasi resulta impossible de quantificar la superfície cultivada a través del temps, sembla clar que s'ha anat reduït i el bosc ha anat guanyant terreny fent desaparèixer antics camps de conreu. El 1989 les terres llaurades representaven el 6,9% de la superfície total comarcal (52361 ha), el terreny forestal el 43%, les pastures permanents el 34,1% i altres tipus de terres el 16% restant. Com la resta de Catalunya, el nombre d'explotacions ha anat disminuint en els últims 30 anys. S'ha passat de 1325 explotacions censades el 1962 a 514 el 1989.

La Cerdanya havia desenvolupat una tradicional agricultura de subsistència, de consum comarcal, en una policultura força característica, ja que la plana i la muntanya ofereixen un gran ventall de possibilitats agràries, ajudades per una àmplia xarxa de sèquies. El blat s'ha convertit en el cereal més important (958 ha el 1989), encara que darrerament segueix la marxa descendent del conjunt dels

cereals. El mateix ha passat amb les patates (65 ha) que havien aconseguit grans extensions. En aquesta lluita per l'ocupació dels sòls, els prats han estat els guanyadors. La possibilitat de comercialitzar amb la producció lletera va marcar el moment en què s'hi inicia el canvi de l'agricultura de la Cerdanya.

La vocació ramadera de la comarca és molt antiga. Hi ha una ramaderia representada pels ovins i el bestiar de peu rodó, que tradicionalment havia tingut gran importància, i una ramaderia de bestiar boví, que ha anat adquirint importància en el segle XX i en aquests moments és la base de l'economia comarcal. El 1992 hi havia 13061 caps de bestiar boví, dels quals el 70% eren bestiar de llet. Les vaques de llet romanen estabulades gairebé tot l'any i s'alimenten principalment d'herba seca o ensitjada.

Actualment, la producció de llet es troba comercialitzada per la Cooperativa Lletera del Cadí de la Seu d'Urgell i per l'empresa El Castillo de Mollerussa.

Pel que fa a l'aprofitament de boscos, la superfície forestal pública segons el cens del 1992 era de 22509 ha i significa el 43% del total de la Baixa Cerdanya. L'explotació forestal més corrent recau sobre el pi negre, el pi roig i l'abet. La industrialització de la fusta es fa preferentment a la mateixa comarca. Hi ha serradores a Bellver, Martinet i Puigcerdà. Gairebé tota la fusta es destina al sector de la construcció.

2.2 Indústria

Val d'Aran

La transformació de les primeres matèries de la Val d'Aran ha estat poc important al llarg de la història, ja que, abans de l'obertura del túnel de Vielha i de la carretera de la Bonaigua i malgrat els contactes que hi havia amb França, l'economia de la Vall exigia un mínim de transformació del sector productiu. Així, trobem al principi del segle XX a diversos pobles molins fariners moguts amb aigua, tallers o obradors on es treballava el cànem i el lli o bé es teixeix draps, tallers de transformació de la fusta, forns de pa o serradores.

Durant la dècada dels anys quaranta i cinquanta el sector secundari era representat a la comarca per un conjunt de petites indústries de caràcter tèxtil, serradores o ferreries. Avui dia, les activitats industrials amb més tradició continuen sent les de la transformació de la fusta i la indústria alimentària, tot i el retrocés de la producció de la llet. Una de les darreres actuacions destacades a la comarca ha estat la construcció del polígon Vielha Industrial.

El ram del sector secundari amb més dinamisme en l'actualitat és la construcció. Es manté la construcció d'habitatges de segona residència i la rehabilitació de cases velles i bordes, així com també l'adequació de les instal·lacions turístiques ja existents. L'expansió d'aquest sector és conseqüència directa de l'atractiu turístic de la comarca, potenciat a partir de l'obertura de l'estació d'esquí de Vaquèira-Beret l'any 1964. Aquesta primera expansió creà una demanda d'allotjament i de serveis que va significar l'inici de la transformació de l'estructura urbana dels nuclis, així com canvis a nivell social i econòmic. A banda de la construcció, dins el sector secundari també ha estat important el sector hidroelèctric. Tradicionalment,

l'aprofitament de l'aigua com a font d'energia elèctrica portà a la construcció d'algunes centrals als anys 20. Però, com la resta de les comarques de muntanya, el sector va rebre el màxim impuls durant la dècada dels cinquanta, període d'expansió del sector hidroelèctric. Des d'aleshores, l'activitat ha anat perdent importància relativa i el nombre de treballadors ha disminuït.

Pallars Jussà

El secundari és el sector amb menys pes a la comarca. La Pobla de Segur i Tremp són els municipis que concentren l'activitat en aquest sector i els altres queden completament al marge.

La primera activitat industrial a la comarca van ser les fargues. A començament del present segle, hi ha autors que parlen d'adoberies a Tremp, ceràmica a Salàs, filats, llana i teixits a Senterada i xocolata a la Pobla de Segur, a banda d'altres activitats. A l'inici de les obres de construcció de les instal·lacions hidroelèctriques el ritme econòmic es trencà. La construcció dels pantans significa la desaparició de moltes terres de conreu, sent durant la postguerra quan es produeix la reactivació econòmica del Pallars Jussà. Un cop acabades les centrals, però, i acabada la necessitat de mà d'obra comportarà l'abandó de la comarca per part de la gent jove i l'inici del procés d'envelliment.

A banda de les transformacions agràries, cal fer menció d'un sector industrial desenvolupat a partir dels anys seixanta de dimensions mitjanes o petites i de propietat familiar amb un mercat que sol tenir un mercat d'àmbit comarcal. La indústria alimentària, vinculada a produccions agràries del Pallars, inclou iniciatives com per exemple, la Cooperativa Copirineu (formatges i derivats làctics) de la Pobla de Segur i pinsos a Tremp.

El sector de la metal·lúrgia i la maquinària és el segon sector industrial en importància quant a ocupació, mentre el sector tèxtil és el tercer. En el tèxtil són típics tallers de confecció d'àrees rurals de Catalunya, que aprofiten l'abundància i el baix cost de la mà d'obra femenina. El sector de la fusta, malgrat la seva importància històrica, es troba en franca decadència. En el sector de materials de construcció cal fer esment de la fàbrica de ciment de Xerallo (avui tancada), que es convertí a finals dels anys quaranta en l'empresa més important de la comarca, tancant la seva activitat a començament dels setanta. Avui dia, la importància del sector es redueix a empreses dedicades a l'extracció d'àrids i de les bòbiles de Tremp i la Pobla de Segur. Finalment, pel que fa referència a la mineria, avui dia té un paper irrellevant en l'economia de la comarca.

El sector de la construcció té un cert dinamisme propiciat per la transformació d'edificis més que no pas per noves construccions, així com per l'execució d'infraestructures i equipaments que, malgrat ser petits, són importants en nombre.

Pallars Sobirà

A la comarca, al marge de les activitats agrícoles i ramaderes, hi ha hagut tradicionalment tot un seguit d'activitats industrials i manufactureres amb les quals es completava l'economia d'autoproveïment. La més destacada d'aquestes activitats va ser la producció de ferro elaborat a les fargues. L'explotació del ferro va ser durant molt de temps l'única possibilitat d'establir intercanvis comercials fora dels límits de la comarca.

Una altra activitat transformadora relativament important va ser la manufactura tèxtil, especialment aquella elaborada amb primeres matèries obtingudes a la mateixa

comarca, com ara la llana, el lli i el cànem. A mitjan del segle XIX aquesta activitat va anar perdent el seu caràcter casolà i van sorgir tallers menestrals.

D'altra banda, existien altres activitats transformadores que en alguns casos transcendien l'àmbit comarcal, com és el cas de la indústria terrissaire de Rialb i de la sal de Gerri de la Sal, sent explotada a tota Catalunya.

Avui dia, l'activitat industrial s'ha reduït pràcticament a l'aprofitament hidroelèctric, encara que gestionat des de fora de la comarca. Les empreses amb més caràcter industrial són les del ram de la fusta, destinada bàsicament al sector de la construcció. En el subsector del metall només s'hi poden incloure els petits tallers mecànics i de manyans

Pel que fa a la construcció, havia estat una activitat força destacada en el marc econòmic del Pallars Sobirà durant les dècades dels cinquanta, seixanta i primers anys dels setanta. Posteriorment, el desenvolupament de l'activitat turística ha donat un cert impuls i noves perspectives al sector amb la rehabilitació d'edificis i altres obres com apartaments, hotels, així com obra pública.

Alta Ribagorça

L'activitat industrial a l'Alta Ribagorça és molt feble. La dificultat de les comunicacions i la llunyania evident dels grans centres de poblament no han afavorit la creació d'una xarxa industrial bàsica. El 1991 el 20% de la població activa es dedicava a la indústria. Cal destacar la forta presència del sector hidroelèctric dins l'àmbit industrial, tot i que s'ha anat reduint el nombre de treballadors. Les iniciatives endegades els darrers anys corresponen a sectors diversos: extractives, embotellament d'aigua, fabricació de mantes i de pretesats, una serradora a la

capital i petits tallers a diversos municipis, on rarament hi ha més d'una empresa per sector.

Des del punt de vista industrial, les perspectives no són gaire optimistes excepte per a la construcció que, a redós del turisme ha anat augmentant, representant gairebé el mateix nombre d'ocupats que la indústria. L'impuls de la construcció com a conseqüència directa de l'expansió del turisme a la comarca amb l'edificació de segones residències (sobretot a Barruera, però també al Pont de Suert i Vilaller). En conjunt, doncs, el dinamisme del sector industrial a la comarca és discret, però hi ha en marxa projectes encaminats a obrir noves indústries que constitueixin una alternativa al sector hidroelèctric i que ajudin a consolidar un teixit de petites indústries no contaminants a l'Alta Ribagorça.

Alt Urgell

L'Alt Urgell és la comarca pirinenca amb menor incidència en la producció i la potència hidroelèctrica. Així, pel que fa referència als recursos energètics, encara que febles, cal considerar el carbó i l'energia elèctrica.

Quant a la indústria, malgrat la feble estructura del sector secundari als Pirineus, les activitats industrials endegades a l'Alt Urgell procedeixen, llevat de la indústria d'electrodomèstics, de la utilització com a primera matèria de productes obtinguts en el camp agrari, ramader i forestal. La indústria alimentària de transformació de la llet és la que gaudeix de més tradició a la comarca. Es troba concentrada a la Seu d'Urgell. La Cooperativa Lletera del Cadí (fundada el 1915) i la indústria lletera coneguda pel nom de Lleteries (iniciada el 1923 i tancada el 1989) en són exemples.

La indústria càrnica es va desenvolupar a partir dels anys seixanta en la construcció d'escorxadors generals frigorífics i fàbriques d'embotits. Avui dia hi ha escorxador municipal a la Seu d'Urgell, Oliana, Coll de Nargó i Organyà. Hi ha fàbriques d'embotits i d'altres indústries de productes per a l'alimentació animal (fonamentalment molinaria de pinso). També hi ha una petita fàbrica de galetes al Pla de Sant Tirs, una empresa de conserves de tòfones i bolets a Organyà, una planta embotelladora d'aigua a Estamariu i una piscifactoria entre els termes d'Oliana i Peramola. La indústria de la fusta i manufactureres ve representada per serradores que fan la primera transformació de la fusta que, d'altra banda, no és de gran qualitat. A la zona d'Oliana (1964) i Organyà (1972) s'implantà la fabricació de maquinària i material elèctric, bàsicament electrodomèstics. L'empresa Taurus i les seves participades muntaren dues fàbriques a la comarca i ocuparen la mà d'obra excedent, aprofitant l'equilibri laboral de la població entre el camp i la indústria. Un altre sector amb forta incidència comarcal, encara que atomitzada, és la construcció. Aquesta es veié potenciada, després de la dinàmica regressiva de la dècada dels setanta, amb la designació de la Seu d'Urgell com a subseu dels Jocs Olímpics de Barcelona 92.

El punt més dèbil de la indústria és l'excessiva dependència respecte a pocs establiments, que li donen un caràcter molt especialitzat. Això explica que els efectes de la recent crisi econòmica hagin estat superiors al d'altres comarques que tenen una estructura industrial més diversificada.

Cerdanya

La Cerdanya té una base industrial molt feble, que va perdent pes relatiu al llarg dels anys mentre que la construcció veu augmentar tant el nombre d'empreses com de

treballadors. La resta del sector secundari està repartit, per aquest ordre, entre el sector metall (reparacions de maquinària agrícola i d'automòbils i ferrers), de la fusta (serradores i fusteries), de l'alimentació (farineres, fleques i pinsos) i el químic. Aquests sectors produeixen exclusivament pel mercat local i comarcal. L'esforç dels darrers anys per relançar l'activitat industrial se centra en la transformació dels recursos propis de la comarca, com la fusta, la llet i la carn, i el desenvolupament d'una indústria mecànica i electrònica lleugera. Pel que fa la mineria, al segle passat s'explotaven jaciments de lignit (Isòvol, Das, Savanastre, Alp, Bellver, Prats i Sansor).

En general, la indústria està poc desenvolupada, però la construcció hi és una activitat important. L'economia ceretana se centra cada cop més en el sector turístic.

2.3. Serveis

Val d'Aran

El turisme és, en l'actualitat, el motor de l'economia aranesa. La comarca va restar aïllada del primer corrent turístic barceloní fins al començament del segle XX degut al problema de la distància amb Barcelona i la gran dificultat de les comunicacions. L'obertura del port de la Bonaigua i sobretot la construcció del túnel de Vielha, és a dir, la millora de la xarxa de comunicacions amb la resta del país; així com la creació de l'estació d'esquí de Vaquèira-Beret, van ser les forces desencadenants d'un procés econòmic lligat als valors naturals de la vall. Amb posterioritat s'obriren les pistes d'esquí d'Era Tuca, avui tancades. La comarca no tan sols atreu turistes

catalans, sinó que s'hi acosten turistes de la resta de l'Estat, així com també resta oberta al turisme francès per la situació fronterera de la comarca.

L'oferta d'allotjaments i serveis s'ha descentralitzat, ja que aquests no es concentren únicament a Vielha. Un altre factor que ha contribuït a la millora del sector ha estat l'allargament de la temporada turística.

Pel que fa referència al comerç exterior de la Vall, abans de la construcció de la carretera de la Bonaigua el 1923 i la del túnel de Vielha el 1948, es feia en general amb França. A partir de llavors la Val d'Aran resta articulada al sistema econòmic del país. Actualment el comerç es continua beneficiant de ser una comarca fronterera, ja que les poblacions són concorregudes pel turisme francès, sobretot els caps de setmana. Les fires ramaderes gairebé han desaparegut i en resten en alguns municipis com Vielha, Les i Salardú.

L'activitat comercial es caracteritza pel predomini dels establiments familiars de venda al detall. La implantació recent d'autoserveis i grans superfícies constitueix un repte al comerç tradicional. La importància del sector no només s'explica pel turisme, sinó també per la situació fronterera de la comarca, que facilita l'afluència diària i de cap de setmana de compradors francesos. L'activitat comercial és important a municipis com ara Vielha, Les i Bòssost, però es distribueix de manera força regular a tota la comarca.

Quant a les entitats bancàries hi ha un total de 20 oficines, 11 bancs i 9 caixes, sent la comarca amb l'índex més alt d'oficines per habitant (2,8), quant la mitjana de Catalunya és 1,1 oficines/habitants.

El major nombre d'establiments i places hoteleres es troba situada a Vielha i a Salardú. El nombre total d'establiments hotelers a la comarca el 1997 era de 79 amb 4326 places.

Pel que fa a les segones residències, amb unes 15000 places entre apartaments, cases unifamiliars, etc són la primera modalitat d'allotjament turístic. També hi ha 7 càmpings amb 2609 places i 21 residències-cases de pagès amb 220 places.

Quant a les instal·lacions juvenils, a la Val d'Aran hi ha un total de 3 albergs, dos dels quals pertanyen a la Xarxa d'Albergs de Joventut de la Generalitat de Catalunya (Matacabós a Les i Era Garona a Salardú). Pel que fa a les entitats juvenils, a la comarca n'hi ha una de registrada: OSJ de la Val d'Aran situada a Vielha e Mijaran.

Pallars Jussà

De les diferents activitats terciàries, la més important ha estat tradicionalment la comercial. Els dos centres més importants de la comarca, la Poble de Segur i sobretot Tremp han exercit, per la seva situació estratègica, com a centres de distribució de les valls superiors. Aquestes dues poblacions, juntament amb Isona, són les úniques que celebren el tradicional mercat setmanal. Al costat dels mercats, les fires han estat un altre lloc per excel·lència del comerç rural, tenint avui dia un caràcter més lúdic. La Fira més gran és la de Primavera de Tremp celebrada per Sant Bonifaci. Molt semblant al que passa amb l'equipament comercial és el que succeeix amb els serveis personals. Destacar l'Acadèmia Militar de Sotsoficials de Talarn. Pel que fa als serveis financers, hi ha 10 oficines bancàries i 10 caixes.

La dinàmica del sector serveis de la comarca es recolza sobre l'ocupació que genera l'administració pública i la generada pel turisme, que incideix directament en l'hoteleria i la restauració i indirectament contribueix també a mantenir les activitats comercials i altres serveis. Per una altra banda, la promoció dels esports d'aventura i la millora de les comunicacions ha animat el sector turístic de la comarca.

L'oferta turística del Pallars Jussà és força limitada. El 1997 es registraven 7 hotels amb 328 places i 14 pensions amb 386 places, 5 càmpings amb 1496 places i 25 residències-cases de pagès amb 247 places. Quant als serveis de restauració, hi ha 40 restaurants i 1 cafeteria.

Durant molt de temps el turisme a la comarca ha tingut un caràcter de turisme de pas, concentrant-se els establiments hotelers i restaurants sobre l'eix de la carretera comarcal C-147. Les activitats de turisme nàutic als pantans de Cellers i Sant Antoni han tingut un desenvolupament creixent, mentre que les activitats relacionades amb el turisme rural són presents en alguns indrets de la comarca, donant lloc a la instal·lació d'algunes segones residències. La Vall Fosca és la zona que ha tingut una implantació del turisme d'estiu més destacable, però amb la incògnita de si superarà el caràcter tancat de la vall i l'absència d'atractius per al turisme de neu. Tots aquests factors poden limitar l'expansió del sector.

Pel que fa referència a les instal·lacions juvenils, el Pallars Jussà disposa de 2 cases de colònies i un Alberg. S'entén per casa de colònies tota instal·lació que permanentment o temporalment és destinada o dona allotjament a grups d'infants o de joves participants en activitats educatives en el temps lliure, culturals i de lleure. En principi, una casa de colònies no està destinada a allotjar adults.

Quant a les entitats juvenils, hi ha 6 associacions registrades a la comarca: Colònies Mare Janer, Escoltes de la Pobla de Segur i PIJ situades a la Pobla de Segur; Associació Juvenil K-Melot de Salàs de Pallars; La Casa del Sol Naixent i la OSJ del Pallars Jussà a Tremp.

Pallars Sobirà

El caràcter petit i la dispersió de la població de la comarca, han condicionat en idèntica mesura els establiments comercials. El 1996 les activitats comercials reunien 112 llicències, concentrades especialment a Sort, Esterri d'Àneu i Rialp. Les tradicionals formes de transacció a la comarca, els mercats i les fires, s'han convertit avui dia en un element folklòric que, si més no, ens permet salvaguardar les tradicions dels nostres avis.

Pel que fa referència al turisme, històricament, la manca d'aigües termals i de bones comunicacions van apartar el Pallars Sobirà del primer turisme pirinenc. De fet, el turisme no va tenir un paper destacat a la comarca fins a la dècada dels seixanta del present segle, amb la construcció d'estacions d'esquí i l'aparició dels primers hotels moderns. Un dels atractius més destacables de la comarca és el seu paisatge. El turisme d'hivern es basa principalment en les persones que s'hi desplacen per esquiar. La promoció del turisme de muntanya a l'estiu és un fet social força recent, on s'hi pot trobar pau i tranquil·litat lluny de les aglomeracions turístiques de la costa. L'oferta turística de la comarca es força repartida arreu del territori com a conseqüència de la seva diversificació. El Pallars Sobirà compte amb 21 hotels que disposen de 1618 places i 19 càmpings amb 5666. Quant a les residències-cases de pagès s'ha notat un augment en els darrers anys. El 1989 n'hi havia 11, mentre que actualment s'ha multiplicat per quatre amb 44 residències-cases de pagès amb 429 places a tota la comarca. S'ha d'esmentar també els refugis de muntanya, que han estat un dels allotjaments tradicionals pels excursionistes i els escaladors.

Pel que fa referència a les instal·lacions juvenils, el Pallars Sobirà disposa d'una casa de colònies i 3 albergs. Quant a les entitats juvenils de la comarca, n'hi ha dues

de registrades: Associació Juvenil d'Àneu a Esterri d'Àneu i la OSJ del Pallars Sobirà-El Baladreu situada a Sort.

Alta Ribagorça

El Pont de Suert havia celebrat diverses fires vinculades al bestiar i relacionades sobretot amb períodes de transhumància. Dels mercats i fires només es manté al Pont de Suert el mercat del divendres, sent la capital centre de mercat dels pobles situats a banda i banda de la Noguera Ribagorçana. El manteniment d'aquest sector es deu al fet que la carretera que va a la Vall d'Aran travessa pel nucli urbà. Altres factors dinamitzadors d'aquests darrers anys han estat, d'una banda, el fet de ser cap de comarca –generant una estructura mínima de serveis–, i d'altra banda, el turisme que més avall desenvoluparem.

Quant als serveis, com a cap de comarca, el Pont de Suert és també centre de serveis. El fet que l'Alta Ribagorça sigui una de les darreres comarques que hagin estat creades (maig 1988), implica que mica en mica es vaguin instal·lant els serveis que els pertoquen. Pel que fa als serveis financers, el 1996 hi havia a l'Alta Ribagorça 3 sucursals bancàries i 6 oficines de caixes d'estalvi, molt concentrades al Pont de Suert.

En referència al turisme, aquesta és l'activitat que actualment presenta una major opció de futur per l'economia de la comarca, amb un gran desenvolupament els anys vuitanta i noranta. Aquest fet sembla que s'hagi convertit en una base econòmica fonamental pel municipi de Barruera i en una font considerable d'ingressos pels altres dos municipis, que directa o indirectament en surten beneficiats. L'Alta Ribagorça té unes condicions naturals per l'atracció turística dins gairebé tots els àmbits: activitats muntanyenques en general, turisme cultural (té algunes de les joies

del romànic català, com ara Taüll), termalisme (balneari de Caldes de Boí) i esquí. Quant als equipaments hotelers, hi ha un total de 7 amb 568 places, a banda de 5 càmpings amb 1033 places, 46 residències-cases de pagès amb 396 places, i els darrers anys apartaments construïts sobretot al sector de Taüll. La part més beneficiada pel desenvolupament turístic ha estat la Vall de Boí.

Pel que fa a les instal·lacions juvenils, l'Alta Ribagorça disposa de 7 cases de colònies, un terreny per acampar i un campament juvenil-Centre d'Interpretació Ambiental de Toirigó, que podríem incloure dintre la classificació de les granges escola i aules de natura. Aquestes són cases de colònies que ofereixen equipaments suficients i adequats per al treball didàctic en el temps lliure amb infants i joves en tècniques agràries i ramaderes, en el coneixement del medi natural i en l'educació ambiental. Quant a les entitats juvenils, a l'Alta Ribagorça hi ha registrada una entitat: la OSJ de l'Alt Urgell.

Alt Urgell

El turisme a la comarca és una activitat complementària de la base econòmica. És essencialment un turisme de pas el que es dona a la comarca orientat cap a Andorra. El 1997 l'oferta hotelera de la comarca era de 35 establiments i 1522 places. L'oferta de serveis es complementa amb 9 càmpings amb un total de 2968 places, 28 residències-cases de pagès (1997) que tenen en total 246 places, amb un augment espectacular des de 1993 on n'hi havia 11 amb 96 places.

Pel que fa a les comunicacions, a l'Alt Urgell han estat sempre un factor decisiu pel creixement o disminució de la població i el condicionament més decisiu per al seu desenvolupament econòmic o la concentració de l'escassa activitat industrial. Així, els pobles amb millors comunicacions són els que han sobreviscut i augmentat llur

població, mentre que els més allunyats han experimentat una forta disminució. L'eix principal de comunicacions ha estat marcat sempre per la vall del Segre, que ha condicionat les rutes des de les èpoques més remotes. La inexistència del ferrocarril ha estat un fre importantíssim en el desenvolupament de l'Alt Urgell, que té a Puigcerdà (Cerdanya) l'estació més propera. Quant al sector financer, el 1996 hi havia a l'Alt Urgell hi ha un total de 30 oficines, 16 caixes i 14 bancs.

Pel que fa referència a les instal·lacions juvenils, la comarca disposa d'un total de 6 cases de colònies i 3 albergs. Quant a les entitats juvenils, a l'Alt Urgell n'hi ha 7 de registrades: Associació Juvenil Agrupament el Cau; Associació Juvenil Elyomis; Associació Pro-minusvàlids Psíquics de l'Alt Urgell; Grup de Colònies Els Isards; Hora-3 La Seu d'Urgell; Hora-3 Zona La Seu d'Urgell i OSJ de l'Alt Urgell; totes situades a la capital, sent la comarca amb més associacions juvenils de l'Alt Pirineu.

Cerdanya

L'activitat comercial ha estat la més important de les activitats terciàries. Els centres principals són Puigcerdà, Bellver de Cerdanya, Alp i Llivia. La capital és la que té una estructura comercial més consolidada, augmentada per la demanda provinent del turisme i de compradors francesos. El mercat setmanal més important és el de Puigcerdà (diumenge), però també hi ha mercat a Martinet, Lles, Urús, Alp i Bellver de Cerdanya. Les fires han tingut i continuen tenint gran importància en el comerç de la Cerdanya. La més gran se celebra a Puigcerdà (Fira de Puigcerdà) al novembre i als mateixos dies Expo-Cerdanya (maquinària agrícola). A Bellver de Cerdanya se celebra la Fira Ramadera (octubre), la Fira de Sant Llorenç (agost) i la Fira de la Ceba (maig). Pel que fa referència al nombre d'establiments bancaris a la comarca, el 1996 era de 11 sucursals bancàries i 18 oficines de caixes d'estalvi.

La presència cada cop més important de turisme, fa que el sector serveis sigui la principal font de recursos de la Cerdanya. El clima i la bellesa del paisatge de la Cerdanya han atret des de fa molts anys gent cap a la part baixa. Les activitats esportives pròpies de la comarca són: estiuatge, tennis, equitació, excursionisme, esquí, caça i pesca, golf, motorisme i aviació. El protagonisme creixent del fenomen turístic ha impulsat el sector de la construcció, tant pel que fa a l'edificació d'habitatges com d'hotels i restaurants. Així, el nombre d'establiments hotelers de la Cerdanya el 1997 era de 57 amb 2886 places, mentre que hi havia 95 restaurants. Quant als càmpings, hi ha un total de 7 amb 3901 places, mentre que de residències-cases de pagès n'hi ha 9 amb 95 places.

Pel que fa a les instal·lacions juvenils, la Cerdanya disposa de 7 cases de colònies i un alberg (Mare de Déu de les Neus, a la Molina) pertanyent a la Xarxa d'Albergs de Joventut de la Generalitat de Catalunya. Quant a les entitats juvenils, n'hi ha 3 de registrades: Camps de treball a la Cerdanya; Grup d'esplai Esmolets i OSJ de la Cerdanya; totes elles ubicades a Puigcerdà.

Quadre-resum de les instal·lacions juvenils de l'Alt Pirineu. 1999

	Cases de colònies	Granges escola/ Aules de natura	Albergs	Terrenys d'acampada	Total
Val d'Aran	-	-	3	-	3
Pallars Jussà	2	-	1	-	3
Pallars Sobirà	1	-	2	-	3
Alta Ribagorça	7	1	-	1	9
Alt Urgell	3	-	3	-	6
Cerdanya	7	-	1	-	8
Alt Pirineu	20	1	10	1	32

Font: Secretaria General de Joventut. Elaboració pròpia.

3. POBLACIÓ JOVE I MÓN LABORAL

3.1 Estructura de la població

Val d'Aran

La comarca de la Val d'Aran l'any 1996 tenia 7130 habitants. La capital de la comarca és Vielha e Mijaran amb 1337 habitants.

La població de la Vall d'Aran ha patit tradicionalment les conseqüències de la inestabilitat fronterera. La població aranesa representava l'any 1996 el 0,12% de la població de Catalunya, amb una densitat mitjana de 11,5 habitants/km². L'evolució de la població ha sofert, al llarg dels anys, pujades i baixades, sobretot a les èpoques en les quals, a causa de les guerres entre els dos estats veïns, la vall fluctuava entre França i Espanya.

Un cop acabada l'activitat bèl·lica i es restablí la pau en el segle XIX, la població augmentà considerablement i de manera progressiva en poc anys. Així, el cens de 1857, primer cens modern, dona 9908 habitants i tres anys més tard, el 1860, assolí el seu màxim poblacional: 11275 habitants. Aquest fet donà un augment en aquest curt període de temps de 1364 habitants, el qual és exagerat, ja que el cens següent baixa fins a 7957 habitants. En acabar el segle la població havia disminuït fortament, assolint un mínim l'any 1900 de 6389 h. Fins el 1930 la població es va mantenir per sobre dels 6000 h, fet que demostra que no hi va haver una emigració notable, ja que la població restava a la Vall per als treballs en matèria de comunicacions i energia que s'iniciaren en aquells anys.

La guerra civil de 1936-39 provocà una nova reducció de població, que assolí l'any 1940 la xifra més baixa del segle XX, amb 4681 h. A partir de llavors, comença a

recuperar-se la població, que en deu anys va passar a 6555 h. La causa d'aquest ràpid creixement fou la perforació del túnel de Vielha i la construcció de les noves centrals hidroelèctriques. Els treballs es prolongaren durant el decenni dels cinquanta i la població tornà a assolir la xifra del començament de segle. Cap el 1960, amb l'acabament de les obres principals, comença un nou període regressiu, arribant el 1970 als 5055 h. Al decenni següent, amb el desenvolupament del turisme i la demanda consegüent d'aquest sector, s'atura aquesta disminució, i fins i tot augmenta, a causa d'una certa immigració, fins als 5923 h el 1981. L'any 1986 hi havia empadronats un total de 6034 h i el 1991 el cens donava una població de 6184 habitants. Aquest petit augment de població es confirmarà durant la primera part dels noranta on s'arribarà als 7130 habitants (1996). A banda dels empadronats, s'ha de tenir present la població flotant fruit del turisme, sent els caps de setmana juntament amb Nadal i Setmana Santa, moments d'una gran concentració.

La Vall d'Aran, tot i ser una comarca de muntanya, té una estructura d'edats menys envellida si es compara amb altres comarques de muntanya. L'existència de generacions plenes en edats de tenir fills ha afavorit un comportament més favorable dels grups joves. Un altre aspecte a tenir en compte és el buit corresponent a les generacions nascudes durant la guerra civil de 1936-39. També és força significatiu que en la majoria de les generacions el nombre d'homes és superior al de les dones, fet que cal atribuir a l'emigració.

Pel que fa referència a la població jove de la Val d'Aran avui dia, la mitjana és molt semblant a la de Catalunya, i fins i tot és superior a Vielha Mijaran. La comarca presenta una estructura de població menys envellida que altres comarques de muntanya i amb els dos components que marquen el creixement de signe positiu.

Població jove Val d'Aran.1996

Municipis	De 15 a 29 anys	Total	% Població jove
Arres	5	64	7,81
Bausen	6	70	8,57
Bòrdes, es	39	220	17,73
Bossòst	171	822	20,80
Canejan	18	104	17,31
Les	144	673	21,40
Naut Aran	305	1337	22,81
Vielha Mijaran	917	3692	24,82
Vilamòs	24	148	16,22
Val d'Aran	1629	7130	22,85
Catalunya	1454489	6090040	23,88

Font: Institut d'Estadística de Catalunya. Elaboració pròpia.

Pallars Jussà

La comarca del Pallars Jussà l'any 1996 tenia 12817 habitants. La capital de la comarca és Tremp amb 5503 habitants. La població de la comarca tendeix a concentrar-se als dos nuclis més importants: Tremp i la Pobla de Segur.

La distribució de la població no és ni molt menys uniforme en el territori ni en el nombre d'habitants que hi viuen. Pel que fa a la població en referència al territori, és característica la polarització de nuclis arreu de les vies de comunicació més importants, cosa que en molts casos equival a dir les principals valls que canalitzen la comarca. Pel que fa a la població, després d'un estancament a la primera meitat del segle XIX, el 1860 s'arriba al cim màxim de poblament mai assolit. La fil·loxera i la manca de bones comunicacions i d'industrialització, van fer que entre 1887 i el 1920 la comarca patís una notable davallada en el seu contingent poblacional. Entre els anys 1911 i 1920 comença l'època de les grans construccions hidroelèctriques, que faran canviar en poc anys la imatge econòmica i sociològica de la comarca,

que tornarà a superar els 20000 h per al seu conjunt. Aquesta recuperació no es produeix uniformement arreu del Pallars. A la dècada dels anys seixanta, en especial a partir de 1964, comença l'etapa de la forta emigració de gent pallaresa vers els sectors industrials, especialment Barcelona. Entre 1960 i 1991 la comarca perdé aproximadament la mateixa quantitat de població que havia guanyat al llarg de mig segle anterior. La causa més directa fou l'acabament de les obres hidràuliques i el fet que no es creïn noves expectatives econòmiques. En el període censal 1981-91 la comarca perd 1359 h, arribant l'ant 1996 a 12817 h en una situació d'estancament amb lleugeres pèrdues de població.

Durant els anys seixanta tots els municipis del Pallars Jussà coneixeran un fort despoblament, llevat dels tres centres comarcals de Tremp, la Pobla de Segur i Isona. Durant les dècades dels anys setanta i vuitanta el despoblament afecta a tots els municipis de la comarca, fins i tot els tres grans centres de població. Els motius de la davallada demogràfica del Pallars Jussà són: la manca de mitjans de vida a la comarca i l'atractiu de la vida urbana, que empenyen els pallaresos a emigrar. Des de la dècada dels cinquanta fins el 1996 els saldos migratoris arrossegueu una pèrdua pròxima a la població actual. Aquest tipus d'emigració té un efecte ben negatiu sobre la dinàmica social i econòmica de la comarca: l'envelliment de la població. Des de la primeria dels anys setanta, el nombre de naixements ja no cobreix el nombre de morts i la població tendeix a baixar de forma natural.

Pel que fa referència a la població jove avui dia, en el cens de 1996 observem que, en conjunt, es manté amb un 17,51% per sota de la mitjana catalana (23,88%). Les poblacions més poblades com Tremp, Talarn o la Pobla de Segur són les que tenen més quantitat de gent jove. En general, el contingent de gent jove oscil·la entre el 13 i el 19% de la població total de la comarca.

Població jove Pallars Jussà.1996

Municipis	De 15 a 29 anys	Total	% Població jove
Abella de la Conca	35	186	18,82
Castell de Mur	26	157	16,56
Conca de Dalt	18	136	13,23
Gavet de la Conca	58	437	13,27
Isona i Conca Dellà	30	335	8,95
Llimiana	217	1272	17,06
Pobla de Segur, la	574	2997	19,15
Salàs de Pallars	56	358	15,64
St. Esteve de la Sarga	16	116	13,79
Sarroca de Bellera	15	147	10,20
Senterada	16	117	13,67
Talarn	66	365	18,08
Torre de Cabdella, la	106	691	15,34
Tremp	1012	5503	18,40
Pallars Jussà	2245	12817	17,51
Catalunya	1454489	6090040	23,88

Font: Institut d'Estadística de Catalunya. Elaboració pròpia.

Pallars Sobirà

El Pallars Sobirà és una de les comarques més grans de Catalunya i alhora la menys poblada, amb un percentatge de 4,3 habitants/km². Pel que fa a la població, l'inici del segle XIX, les guerres i l'estancament econòmic, conseqüència del clàssic aïllament de la comarca, marca un període d'aturada i fins i tot de retrocés, segons els censos, no gaire fiables, dels anys 1830 i 1842, que li donen respectivament 1320 h i 11817 h, xifra que puja increïblement a 20030 h el 1860, la xifra màxima de població assolida per la comarca al llarg del temps. L'aïllament endèmic i el fet d'haver quedat al marge del procés d'industrialització del país afavorí que s'iniciés un constant i irreversible fenomen de despoblament o d'emigració de gent pallaresa vers el sud de l'estret de Collegats, i ben aviat vers les terres del Pla de Lleida i de

Barcelona. El 1887 la població era de 13827 habitants, de 12878 h el 1900 i de 12507 h el 1930, pràcticament la mateixa que a la fi del segle XVIII. Al llarg dels darrers cinquanta anys el procés de despoblament ha estat encara més accelerat, i la millora de les comunicacions ha facilitat encara més, l'abandonament del país. Entre 1940 i el 1996 la comarca perdé un total de 4668 habitants, mentre que els darrers anys les pèrdues són més com a conseqüència de l'estructura d'edat de la població que no pas d'un corrent migratori. Entre 1986 i 1996 hi ha un saldo migratori positiu de 351 persones.

Població jove Pallars Sobirà.1996

Municipis	De 15 a 29 anys	Total	% Població jove
Alins	38	287	13,24
Alt Àneu	60	375	16,00
Baix Pallars	44	351	12,53
Espot	55	272	20,22
Esterri d'Àneu	140	611	22,91
Esterri de Cardós	10	80	12,50
Farrera	17	88	19,32
Guingueta d'Àneu, la	39	270	14,44
Lladorre	30	212	14,15
Llavorsí	42	273	15,38
Rialp	100	527	18,97
Soriguera	61	309	19,74
Sort	358	1718	20,83
Tírvia	20	116	17,24
Vall de Cardós	49	326	15,03
Pallars Sobirà	1063	5815	18,28
Catalunya			

Font: Institut d'Estadística de Catalunya. Elaboració pròpia.

Pel que fa a la població jove, el cens de 1996 perfila una estructura semblant a les altres comarques de muntanya amb un percentatge inferior (18,28%) al de la mitjana de Catalunya (23,88%). En el conjunt de la comarca hi ha poblacions on el percentatge de joves és superior a la mitjana comarcal, com ara Esterri d'Àneu, Sort, Espot, Soriguera, Farrera i Rialp.

Alta Ribagorça

La distribució tradicional del poblament a l'Alta Ribagorça s'ha vist modificada al llarg dels anys per les condicions socio-econòmiques que ha experimentat la comarca. L'estructura tradicional de poblament correspon a petits nuclis, cadascun d'ells poc poblat, situats preferentment a les solanes de les valls, fugint de l'aridesa de les muntanyes.

Pel que fa a la població, des del primer cens de 1718 fins a mitjan segle XIX la tendència es manté a l'alça (de 2279 habitants el 1787 a 4750 el 1860). El 1860 s'assoleixen les xifres màximes per al segle XIX. La resta de segle presenta una davallada força constant (4069 h el 1860, 3497 h el 1900) seguint una constant de les terres catalanes de ponent. Els primers anys del segle XX la població es recuperà (3700 h el 1910 i 3735 h el 1920) però el defalliment econòmic del final dels anys vint i posteriorment la guerra civil i la postguerra estroncaren de nou aquest creixement. Ja el 1930 la xifra havia baixat a 3333 h i el 1940 només n'hi havia 3193 habitants. Les xifres de les dècades immediatament posteriors mostren el creixement artificial de la comarca. La instal·lació de l'Enher comportà l'arribada d'un gran nombre d'emigrants per a treballar en les grans construccions. La comarca registrà, el 1950 un total de 5296 h, mentre que el 1960 la població havia duplicat la

de 1940 i hi havia 6512 persones. El gruix dels nouvinguts s'instal·là al Pont de Suert i en menor mesura a Vilaller.

El cens de 1970 constata que quan les grans obres acabaren gran part de la població o bé ja havia marxat o bé ho faria ben aviat. El cens de 1970 recull 4590 h i el cens del 1975, 4276. El cens del 1981 mostra una certa recuperació per la represa d'obres a la vall de Barravès. El decenni 1981-91 la comarca continua perdent població i passa de 4549 a 3514 habitants, un creixement relatiu proper al 23%. El darrer cens de 1996 dóna una població de 3542 habitants amb molt poques variacions respecte al quinquenni anterior, en una etapa d'estancament de la població.

Població jove Alta Ribagorça.1996

Municipis	De 15 a 29 anys	Total	% Població jove
Pont de Suert, el	470	2167	21,69
Vall de Boí, la	140	757	18,49
Vilaller	150	618	24,27
Alta Ribagorça	760	3542	21,46
Catalunya	1454489	6090040	23,88

Font: Institut d'Estadística de Catalunya. Elaboració pròpia.

Pel que fa a la població jove, l'Alta Ribagorça presenta uns nivells que s'acosten més a la mitjana de Catalunya –a l'igual que la Val d'Aran-, que la resta de comarques de l'Alt Pirineu, fins i tot a la població de Vilaller el percentatge és superior.

Alt Urgell

Els efectes de la guerra, la pesta i les crisis dels dos primers decennis del segle XIX van afectar novament la població de la comarca. Segons el cens, no molt fiable, del 1830, la comarca havia baixat a 9587 h, però ràpidament va augmentar de nou amb un ritme extraordinari fins el 1860, igual que la major part del país, i assolí 13470 h el 1842, xifra que el primer cens oficial publicat de 1857 li assigna 26023 h. Aviat els canvis en l'agricultura i sobretot l'atracció vers els centres industrials marcaren la davallada clàssica dels indrets de muntanya, d'escasses terres de conreu i manca d'industrialització, que es reflecteix a l'Alt Urgell amb 22525 h el 1877, i passant a 18898 h l'any 1900.

Durant el segle XX la població de l'Alt Urgell coneix petites oscil·lacions fins assolir 21574 el 1950. La manca d'una bona industrialització i el despoblament de la muntanya afavoreix que durant el període 1950-70 la comarca tingui les màximes pèrdues de població, que no compensa la constant creixença de la Seu d'Urgell. La capital el 1981 sobrepassava ja els deu mil habitants, afavorint que la comarca es mantingui estacionària, amb un augment poc considerable els darrers anys. Durant la dècada dels vuitanta, l'Alt Urgell presenta una evolució negativa de la població, contràriament a la tendència general de Catalunya. Aquest decreixement, però, no és gaire significatiu, ja que perd 325 habitants entre 1981 i 1991. Actualment la comarca compte amb 19006 habitants en un període d'estancament que és manté durant el decenni dels noranta.

Pel que fa a la població jove, l'Alt Urgell té una mitjana de 21,07% per sota de la mitjana de Catalunya (23,88%). Aquestes xifres són les corresponents a una comarca de muntanya, on només un municipi petit com Arsèguel està per sobre (28,71%), mentre que la Seu d'Urgell està en línia amb la mitjana catalana.

Població jove Alt Urgell.1996

Municipis	De 15 a 29 anys	Total	% Població jove
Alàs i Cerc	69	409	16,87
Arsèguel	29	101	28,71
Bassella	45	341	44,55
Cabó	19	127	14,96
Cava	7	61	11,47
Coll de Nargó	89	606	14,69
Estamariu	20	135	14,81
Fígols i Alinyà	45	306	14,70
Josa i Tuixén	21	141	14,89
Montferrer i Castellbò	145	730	19,86
Oliana	378	1844	20,50
Organyà	189	1010	18,71
Peramola	62	375	16,53
Pont de Bar, el	17	142	11,97
Ribera d'Urgellet	146	743	19,65
Seu d'Urgell, la	2535	10711	23,66
Valls d'Aguilar, les	45	302	14,90
Valls de Valira, les	122	748	16,31
Vansa i Fórnols, la	21	174	12,07
Alt Urgell	4004	19006	21,07
Catalunya	1454489	6090040	23,88

Font: Institut d'Estadística de Catalunya. Elaboració pròpia.

Cerdanya

La comarca de la Cerdanya, en contraposició al d'altres comarques catalanes, va conèixer un fort augment a les primeres dècades del segle XIX, va disminuir cap als anys quaranta del segle i va assolir el màxim de poblament el 1857. Després comença una davallada continuada fins al decenni dels anys quaranta del segle XX. Seguí una evolució parella al de l'Alta Cerdanya, la qual, però, es va mantenir més estable la segona part del segle XIX, ja que els seus habitants no tenien l'atracció de nuclis propers d'industrialització. A la Baixa Cerdanya, el jovent començà a emigrar a les

conques dels rius Ter i Llobregat. Aquesta emigració s'afegia a la que fins aleshores feien famílies senceres de la Baixa Cerdanya cap a Barcelona i les terres planeres. L'agricultura i, sobretot, la ramaderia de la Cerdanya, sense cap suport industrial, no podien retenir l'excedent de població. La població global de la Baixa Cerdanya va passar de 12279 h el 1830 a 10196 h el 1842, per enfilar-se a un màxim de 14876 h el 1857. A partir d'aquest moment, coincidint amb el desvetllament de la industrialització al país, el cens va baixant de 13348 h el 1860 fins a 10035 h el 1940.

Població jove Cerdanya.1996

Municipis	De 15 a 29 anys	Total	% Població jove
Alp	214	1012	21,15
Bellver de Cerdanya	350	1535	22,80
Bolvir	45	245	18,36
Das	31	145	21,38
Fontanals Cerdanya	63	376	16,75
Ger	51	288	17,71
Guils de Cerdanya	55	304	18,09
Isòvol	35	189	18,52
Lles de Cerdanya	49	291	16,84
Llívia	198	924	21,43
Meranges	13	70	18,57
Montellà i Martinet	86	493	17,44
Prats i Sansor	35	180	19,44
Prullans	45	208	21,63
Puigcerdà	1512	6356	23,79
Riu de Cerdanya	-	-	-
Urús	30	141	21,28
Cerdanya	2812	12757	22,04
Catalunya	1454489	6090040	23,88

Font: Institut d'Estadística de Catalunya. Elaboració pròpia.

Al llarg dels següents anys la comarca es mantindrà estacionària entre els 11573 h de 1950 fins els 12396 h de 1991. Cal destacar, només, un petit retrocés entre els anys 1970 i 1991. El darrer cens de 1996 dóna a la comarca 12757 habitants. Comparada al d'altres comarques pirinenques, la població de la Cerdanya és molt estable. La densitat de població era el 1996 de 23,3 habitants/km². És una densitat baixa, però és comparable a la de les comarques de l'Alt Pirineu. Pel que fa referència a la població jove, avui dia la Cerdanya té un nivell una mica per sota de la mitjana de Catalunya. Només les dues poblacions més importants, Puigcerdà i Bellver de Cerdanya, s'acosten amb un 23,79% i un 22,80% respectivament al valor català mig (23,88%).

Pel que fa a la mobilitat obligada de les comarques de l'Alt Pirineu, el Pallars Jussà, Pallars Sobirà, Alta Ribagorça, Alt Urgell i Cerdanya són comarques més emissores que receptores, ja que tenen un saldo negatiu (es desplaça més gent fora de la comarca que no pas en reben), mentre que la Val d'Aran és l'única comarca que té un saldo positiu. En conjunt, a l'Alt Pirineu el saldo és negatiu, desplaçant-se fora de la seva comarca 1350 persones que representen el 6,2% de la població ocupada.

Mobilitat obligada. 1991
Desplaçaments residència-treball. Comarques i àmbit territorial

	Dins de la comarca	A altres comarques	Fora de Catalunya	Des d'altres comarques	Saldo
Val d'Aran	2471	156	12	228	60
Pallars Jussà	3987	571	28	239	-360
Pallars Sobirà	1707	352	26	110	-268
Alta Ribagorça	1012	225	22	45	-202
Alt Urgell	6729	417	344	324	-437
Cerdanya	4469	427	42	326	-143
Alt Pirineu	20375	2148	474	1272	-1350

Font: Institut d'Estadística de Catalunya. Elaboració pròpia.

3.2 Joves i món laboral

La població activa –nombre de persones de 16 anys i més que tenen ocupació o estan disponibles i fan gestions per incorporar-se al mercat de treball- dels grups d'edat de 16 a 29 anys en el conjunt de l'Alt Pirineu és de 6772 persones, que representen el 26% de la població activa total, sent la mitjana de Catalunya de 30,73%.

Població jove activa.1996 **Per grups d'edat. Comarques i àmbit territorial.**

	De 16 a 19 anys	De 20 a 24 anys	De 25 a 29 anys	Total població jove
Val d'Aran	78	327	500	905
Pallars Jussà	78	374	667	1119
Pallars Sobirà	41	166	373	580
Alta Ribagorça	45	133	244	422
Alt Urgell	238	820	1165	2223
Cerdanya	180	547	796	1523
Alt Pirineu	660	2367	3746	6772
Catalunya	97811	325069	416591	839471

Font: Institut d'Estadística de Catalunya. Elaboració pròpia.

Pel que fa referència a la taxa d'activitat -relació existent entre la població activa i la població de 16 anys i més-, a l'Alt Pirineu estan per sota de la mitjana en totes les comarques i tots els grups d'edat (excepte a l'Alta Ribagorça en el grup d'edat de 16 a 19 anys).

Quant a la taxa d'activitat, en el primer grup d'edats, totes les comarques, excepte l'Alta Ribagorça (26,6%) estan per sota de la mitjana de Catalunya (25,8%). En el

segon i tercer grup la mitjana de totes les comarques està per sota de la de Catalunya, amb diferències importants en el grup de 20 a 24 anys.

Taxa d'activitat. 1996
Per grups d'edat joves. Comarques i àmbit territorial.

	De 16 a 19 anys	De 20 a 24 anys	De 25 a 29 anys
Val d'Aran	19,7	59,3	83,8
Pallars Jussà	14,2	50,7	79,0
Pallars Sobirà	16,4	52,0	84,4
Alta Ribagorça	26,6	51,2	81,9
Alt Urgell	23,5	51,2	81,9
Cerdanya	24,6	60,0	79,7
Catalunya	25,8	63,7	86,1

Font: Institut d'Estadística de Catalunya. Elaboració pròpia.

La població activa es divideix entre les persones que estant ocupades i les desocupades. La població ocupada és el nombre de persones de 16 anys i més que han treballat en una ocupació de forma remunerada, com a mínim una hora durant la setmana de referència per compte propi o d'altri, incloent-hi les persones temporalment absents que esperaven la seva incorporació. La població ocupada a les comarques de l'Alt Pirineu el 1996 era de 23639 persones.

La taxa d'ocupació és la relació entre la població ocupada i la població de 16 anys i més. Respecte als grups de població jove, les dades són referides només al grup d'edat comprès entre 16 i 24 anys ja que el grup de 25 a 29 està inclòs en un gran grup d'edat que agafa dels 25 als 54 anys. La taxa d'activitat a nivell català és superior en els homes que en les dones. La diferència percentual l'any 1993 entre homes i dones era de 3,8 punts, augmentant fins a 7,5 el 1997.

Taxa d'ocupació de la població jove.1993-1997
De 16 a 24 anys. Per sexes. Mitjanes anuals.

Tant per cent

	Homes	Dones	Catalunya
1993	35,2	31,4	33,3
1994	33,5	29,9	31,8
1995	36,0	30,2	33,3
1996	34,4	30,6	32,6
1997	38,3	30,8	34,8

Font: Institut d'Estadística de Catalunya. Elaboració pròpia.

L'atur registrat és el conjunt de persones de 16 anys i més sense ocupació que, en un mes concret, tenen demandes d'ocupació pendent de satisfer l'últim dia del mes a les oficines d'ocupació de l'INEM, llevat de col·lectius concrets. Així, l'atur registrat dels joves a les comarques de l'Alt Pirineu era de 756 persones l'any 1997 (393 homes i 363 dones).

Atur registrat.1997
Per grups d'edat joves. Comarques i àmbit territorial.

	De		De		Total	
	16 a 19 anys		20 a 24 anys			
	Home	Dona	Home	Dona	Home	Dona
Val d'Aran	1	3	8	7	35	1185
Pallars Jussà	3	2	23	18	68	165
Pallars Sobirà	-	-	-	-	-	-
Alta Ribagorça	-	39	-	-	-	705
Alt Urgell	7	17	14	77	-	462
Cerdanya	-	-	-	-	-	-
Alt Pirineu	11	61	45	102	103	2517
Catalunya	5520	6643	12068	17916	109044	131725

Font: Institut d'Estadística de Catalunya. Elaboració pròpia.

Atur estimat.1993-1997
Per grups d'edat. Mitjanes anuals.

Milers de persones

	1993	1994	1995	1996	1997
De 16 a 19 anys	71,1	71,2	63,3	56,6	55,5
De 20 a 24 anys	118,5	125,7	121,4	116,4	94,3
De 25 a 54 anys	269,4	323,5	311,6	302,4	279,5
De 55 i més	35,5	32,1	31,4	29,1	30,4
Total	494,4	552,4	527	504,5	459,8

Font: Institut d'Estadística de Catalunya. Elaboració pròpia.

Pel que fa a l'atur estimat, les mitjanes anuals ens mostren una reducció significativa del nombre d'aturats joves (de 16 a 24 anys), durant el període 1993-1997, sobretot a partir de l'any 1995. No disposem de les dades a nivell comarcal per tal de fer una valoració comarca a comarca i de l'Alt Pirineu en conjunt.

Taxa d'atur estimat.1993-1997
De 16 a 24 anys. Per sexes. Mitjanes anuals.

Tant per cent

	Homes	Dones	Catalunya
De 16 a 19 anys			
1993	48,3	49,7	48,9
1994	47,3	58,4	52,3
1995	44,7	57,3	50,5
1996	44,9	58,7	51,0
1997	44,7	56,1	49,5
De 20 a 24 anys			
1993	31,5	36,1	33,9
1994	35,2	37,9	36,5
1995	28,5	38,1	33,1
1996	30,0	35,6	32,8
1997	23,1	32,6	27,5

Font: Institut d'Estadística de Catalunya. Elaboració pròpia.

Quant a la Taxa d'atur estimat, en el grup de 16 a 19 anys s'observa una diferència entre homes i dones cada cop més clara, sobretot a partir de 1994. Al grup de 20 a 24 anys les taxes s'han reduït molt, per la incorporació al mercat de treball dels joves un cop han finalitzat els estudis. A partir de 1994 hi ha una reducció forta de la taxa en els homes, accentuant més encara la seva diferència positiva respecte el grup de dones.

Pel que fa a la renda familiar disponible -macromagnitud que mesura els ingressos de què disposen els residents d'un territori per destinar-los al consum o a l'estalvi-, només l'Alt Urgell (95) està per sota de l'índex del conjunt de Catalunya. L'Alta Ribagorça els darrers anys ha assolit l'índex 100 de mitjana catalana. Les comarques capdavanteres són la Cerdanya (130) i la Val d'Aran (126), les dues més altes del Principat, sense menystenir el Pallars Sobirà (112) que ha anat superant durant la dècada dels noranta el seu índex.

**Renda bruta familiar disponible per habitant de 16 anys i més. 1991-95.
En pessetes corrents. Comarques i àmbit territorial.**

	1991	1992	1993	1994	1995
Val d'Aran	1748,1	1832,2	1961,9	2037,4	2193,9
Pallars Jussà	1424,0	1511,7	1627,6	1693,9	1817,3
Pallars Sobirà	1468,3	1554,1	1692,8	1790,3	1945,7
Alta Ribagorça	1396,7	1463,1	1555,5	1628,2	1747,6
Alt Urgell	1303,7	1372,3	1480,2	1540,9	1657,7
Cerdanya	1704,7	1820,7	1994,1	2084,5	2266,3
Alt Pirineu	1507,6	1592,3	1718,7	1795,9	1938,1
Catalunya	1427,8	1500,1	1589,9	1624,2	1743,8

Font: Institut d'Estadística de Catalunya. Elaboració pròpia.

Quant a la renda familiar bruta disponible, l'evolució de les comarques de l'Alt Pirineu ha tingut una progressió ascendent, ja que es passa d'un índex 109 el 1991 a 114 l'any 1995. Cal, però, fer esment de notables diferències entre elles. Hi ha dues comarques capdavanteres, la Cerdanya (130) i la Val d'Aran (126); una comarca per sota de la mitjana com és l'Alt Urgell (95); i una igual a la mitjana de Catalunya (Alta Ribagorça); mentre que el Pallars Jussà (104) i el Pallars Sobirà (112) se situen per sobre.

**Renda bruta familiar disponible per habitant de 16 anys i més. 1991-95.
Índex Catalunya = 100. Comarques i àmbit territorial**

	1991	1992	1993	1994	1995
Val d'Aran	122	122	123	125	126
Pallars Jussà	100	101	102	104	104
Pallars Sobirà	103	104	107	110	112
Alta Ribagorça	98	98	98	100	100
Alt Urgell	91	92	93	95	95
Cerdanya	119	121	125	128	130
Alt Pirineu	109	109	111	113	114
Catalunya	100	100	100	100	100

Font: Institut d'Estadística de Catalunya. Elaboració pròpia.

CONCLUSIONS

L'Alt Pirineu és la zona geogràfica situada a l'extrem nord-occidental del Principat de Catalunya formada per les comarques de la Val d'Aran, Pallars Jussà, Pallars Sobirà, Alta Ribagorça, Alt Urgell i Cerdanya.

En una visió més detallada dels seus marcs geogràfics, trobem que la Val d'Aran és una formació glacial envoltada per muntanyes i cims de més de tres mil metres d'alçada i situada sobre una depressió a l'extrem occidental dels Pirineus catalans. El Pallars Jussà és una comarca de muntanya formada per dos àmbits diferents, l'un d'alta muntanya, al Pirineu axial, i l'altre de muntanya mitjana, a la Conca de Tremp. El Pallars Sobirà, situat en ple Pirineu, té una gran extensió amb un entorn tot muntanyós i poca població permanent. L'Alta Ribagorça, la comarca més occidental dels Pirineus catalans, a la riba esquerra de la Noguera Ribagorçana, està constituïda per tres municipis segregats el 1988 del Pallars Jussà. L'Alt Urgell és una comarca de muntanya resseguida pel Segre mitjà i voltada al nord pel Pirineu axial i més al sud per les serres interiors del Prepirineu. Finalment, La Cerdanya és una comarca pirinenca que està situada a la conca alta del Segre, bona part de la qual està protegida i inclosa dins el Pla d'Espais d'Interès Natural (PEIN) a causa de la gran riquesa i varietat dels recursos naturals.

Les comarques de l'Alt Pirineu tenen una superfície de 5685,9 km², amb una població de 61067 habitants repartida entre 77 municipis. Des de 1975 s'han produït diferents segregacions que han afectat les comarques del Pallars Jussà, Pallars Sobirà i Cerdanya. Pel que fa al Pallars Jussà, se segregaren Barruera, el Pont de

Suert i Vilaller que el 1988 passen a formar la nova comarca de l'Alta Ribagorça. Quant al Pallars Sobirà, el municipi d'Altrón s'agregà el 1976 a Sort. Finalment, a la Cerdanya l'agost de 1997 se segregà Riu de Cerdanya del terme municipal de Bellver de Cerdanya.

L'economia de l'Alt Pirineu, avui dia, gira a l'entorn del sector terciari, especialment el turisme, amb una importància cada cop més gran. L'anàlisi de l'agricultura, la indústria i els serveis per comarques ens permet tenir una visió general de les característiques de cada una d'elles.

Val d'Aran

L'agricultura de la Val d'Aran presenta els anys vuitanta i noranta característiques pròpies d'un sector en recessió: disminució de la superfície agrària total, dels terrenys forestals, del nombre d'unitats ramaderes, etc. Per això, tant la creació i la potenciació d'indústries alimentàries derivades de les produccions agràries com les campanyes de denominació d'origen de productes comarcals poden ser considerades com a factors molt positius i generadors d'una certa reactivació del sector.

L'activitat industrial a la Val d'Aran (basada principalment en la transformació de la fusta i en la indústria agroalimentària) no és gaire significativa. El sector hidroelèctric i el de la construcció, en canvi, han representat i representen activitats importants. Amb tot, els indicadors fan preveure un lleuger augment d'aquesta activitat, especialment en les indústries més relacionades amb la construcció i el sector terciari, especialment el turisme.

El sector econòmic predominant a la Val d'Aran és el terciari. Són molt importants les activitats lligades directament amb el turisme i el sector comercial. L'activitat econòmica centrada en l'entorn del sector terciari i especialment el turisme ha afavorit un desenvolupament molt important a la comarca, que gaudeix d'una situació general més favorable que la resta de comarques de muntanya. Això, però, pot significar una limitació per l'excessiva dependència del turisme i de la neu. Per aquest motiu cal continuar potenciant la diversificació de les activitats terciàries i la modernització del sector comercial, així com el desenvolupament d'altres sectors productius.

Pallars Jussà

El sector primari té un percentatge d'ocupats molt més elevat que la mitjana de Catalunya, tot i que el nombre d'explotacions agropecuàries disminueix. Aquest descens va acompanyat de la crisi de la indústria agropecuària de la comarca.

El sector de la construcció és relativament important, tot i l'acabament d'algunes grans obres hidroelèctriques a les quals anava molt lligat, i es manté gràcies a la profusió de petites obres municipals i a les obres privades d'habitatges, més de reforma que no pas de nova construcció. La indústria continua essent el sector amb menys ocupació, malgrat que és molt important en alguns municipis com ara la Pobla de Segur.

El sector serveis és el que té més ocupats i també és el que presenta una major concentració territorial, a Tremp, Talarn i altres caps municipals. És notòria l'especialització en alguns subsectors, com les comunicacions, les activitats relacionades amb l'administració pública, defensa i seguretat social. També el subsector dels serveis al turisme, més descentralitzat, és relativament important,

encara que no tant com en altres comarques de muntanya, on ha esdevingut el primer motor de l'economia. El Pallars Jussà té activitat en tots els subsectors del terciari, cosa que no succeeix en el secundari, en què alguns són gairebé inexistents.

Pallars Sobirà

Per sectors d'activitat, es destaca l'ocupació del sector serveis, seguit de l'agricultura, la indústria i la construcció en un ordre diferent al de Catalunya (serveis, indústria, construcció i agricultura). També destaca l'elevat percentatge d'ocupats en el sector primari en relació amb la resta de Catalunya. La tendència és a accentuar-se cada cop més el pes del sector terciari (molt lligat a l'augment del subsector turístic), a mantenir-se el secundari i a davallar fortament el primari, molt connectat amb la població que va entrant en els grups d'edats jubilats. Malgrat això, l'especialització comarcal en el sector primari, en comparació amb el conjunt català, és encara molt important. La comarca té una forta especialització en alguns subsectors: en el secundari destaquen l'electricitat, el gas i aigua, i en el terciari els restaurants, cafès i hoteleria. La poca diversificació dels subsectors d'activitat al Pallars Sobirà fa que algun sector no hi sigui gairebé representat.

Alta Ribagorça

El sector primari ha tingut per activitat bàsica els darrers anys la ramaderia, principalment les vaques de llet i les ovelles. Tot i amb això, es destaca la progressiva substitució de les vaques de llet per les de carn. Una de les característiques del sector primari comarcal és la compaginació cada vegada més creixent d'alguna activitat amb el sector terciari, més concretament amb el turisme,

sobretot a Barruera. Un dels aspectes rellevants del sector secundari és l'impuls rebut per la construcció, conseqüència directa de l'expansió del turisme, que ha repercutit en l'edificació de segones residències al municipi de Barruera, però també al Pont de Suert i Vilaller. Pel que fa a la indústria, el sector més important ha estat tradicionalment el de l'energia, gas i aigua, que ha tingut una davallada important. Actualment es treballa per crear petites indústries artesanes de caràcter agroalimentari, lligades a productes típics de la comarca. Tanmateix, el sector terciari és el que ha tingut darrerament un creixement més notable i és actualment la base del desenvolupament comarcal. Aquest impuls afecta sobretot a activitats relacionades directament amb el turisme, atret pel Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici, les esglésies romàniques, les pistes d'esquí, etc. Un tipus d'allotjament que ha pres molta importància a la comarca són les residències-cases de pagès.

Alt Urgell

El sector primari passa per una fase de reestructuració important, subjecte a la reforma de la política agrària comunitària quant al control i productivitat de quotes lleteres. El resultat és un procés de modernització de les explotacions i la reducció del nombre d'agricultors. La indústria, concentrada bàsicament a tres municipis, es destaca tant per la fabricació d'electrodomèstics (Taurus), com per la producció de derivats làctics (Cooperativa Cadí), i també pels productes càrnics. El sector terciari, que concentra gairebé la meitat dels ocupats, es distribueix entre la Seu d'Urgell i els dos subcentres comarcals (Organyà i Oliana). L'increment de l'allotjament en residències-cases de pagès i l'àmplia i variada oferta d'alternatives culturals,

lúdiques, esportives, etc demostren que el sector turístic va prenent cada cop més importància a l'Alt Urgell.

Cerdanya

Tot i la importància de l'activitat agrària, en els darrers anys el nombre d'explotacions, d'actius agraris i de superfície agrícola ha disminuït, dins un procés productiu de modernització. Les noves directrius que marca la política agrària comunitària i la demanda de sòl urbanitzable per a usos turístics (amb l'increment del preu del sòl corresponent) són els principals factors de la recessió del sector agrícola. El procés de reorientació i més concretament la reforma de la PAC també condicionen la ramaderia, que es manté estable. La davallada de l'activitat agrícola i el procés de reorientació de l'activitat ramadera expliquen la dedicació, a temps parcial, als serveis d'un bon nombre d'agricultors i ramaders.

L'activitat industrial segueix una evolució inversa a l'activitat constructora. Gràcies al desenvolupament de les infraestructures dedicades al turisme, la construcció és la principal activitat del sector secundari.

La Cerdanya és una comarca amb una clara especialització en l'economia turística, que atrau diferents classes de visitants moguts per la riquesa del paisatge i per la gran varietat d'instal·lacions de lleure.

La població de les comarques de l'Alt Pirineu l'any 1996 era de 61067 habitants. L'evolució de la població a nivell comarcal ve marcada, en general, per un creixement des de 1857 fins el període després de la Guerra Civil, en què s'inicia una reducció amb tendència a l'estancament. Per comarques, la Val d'Aran ha passat de 9908 habitants el 1857 als 7130 de 1996, en una dinàmica en la dècada

dels vuitanta i noranta d'un cert creixement de la població. Al Pallars Jussà a partir dels anys 60 es produí una forta emigració de gent pallaresa, en una continua pèrdua de població, fins arribar el 1996 a 12817 habitants, en una situació d'estancament amb lleugeres pèrdues de població. Al Pallars Sobirà, el cens de 1857 li donava 13827 habitants, nivell més alt que els actuals 5815. L'Alta Ribagorça tenia 4069 habitants l'any 1860 però, amb alts i baixos, el darrer cens de 1996 dona una població de 3542 habitants. Pel que fa a l'Alt Urgell, el primer cens de 1857 assigna 26023 habitants però, la davallada clàssica dels indrets de muntanya -fruit de la manca d'un procés d'industrialització- produeix que el 1996 la comarca tingui 19006 habitants. Finalment, la Cerdanya assolí un màxim de poblament el 1857, començant una davallada continuada fins els anys quaranta del segle XX, mantenint-se bastant estacionària al llarg dels següents anys fins arribar als 12757 habitants del 1996.

Les piràmides de la població de les comarques de l'Alt Pirineu mantenen trets característics d'una comarca de muntanya, amb una tendència a la pèrdua de població o en els millors dels casos a l'estancament.

En referència als joves i el món laboral, la població jove activa de les comarques de l'Alt Pirineu és de 6772 persones. La població ocupada era el 1996 de 52175 persones. La taxa d'ocupació jove a Catalunya era l'any 1997 de 38,3% pel grup de 16 a 24 anys en els homes i de 30,8% en les dones (Catalunya = 34,8%).

L'atur registrat a les comarques de l'Alt Pirineu el 1997 era de 2620 persones joves entre 16 i 24 anys, 2517 homes i 103 dones que representen el 1,09% de l'atur jove del conjunt de Catalunya. Aquell mateix any, la Taxa d'atur a Catalunya en el grup d'edat de 16 a 19 anys era de 48,3% en els homes i 49,7% en les dones, mentre que

en el grup d'edat de 20 a 24 anys la taxa d'atur era de 31,5% i 36,1% respectivament.

Pel que fa referència a l'índex de renda bruta familiar disponible, la Cerdanya i la Val d'Aran són les comarques capdavanteres amb un nivell de 130 i 126 respectivament sobre un nivell 100 de Catalunya. L'Alt Urgell està per sota (95), l'Alta Ribagorça al parell, mentre el Pallars Jussà (104) i el Pallars Sobirà (112) estan per sobre de la mitjana catalana.

Pel que fa referència a les instal·lacions juvenils a les terres de l'Alt Pirineu, hi ha un total de 20 cases de colònies, una granja escola, un terreny d'acampada i 10 albergs, tres dels quals pertanyen a la Xarxa d'Albergs de Joventut de la Generalitat de Catalunya (Mare de Déu de les Neus a la Molina; Matacabós a Les i Era Garona a Salardú).

Quant a l'associacionisme juvenil, a les comarques de l'Alt Pirineu hi ha un total de 20 entitats que són una via d'organització social que integra persones de cada contrada. Aquestes entitats són sovint una referència social en molts sentits, ja que freqüentment marquen models. Aquestes, però, han de saber adaptar-se als nous temps, tant des del punt de vista dels valors com de les noves tecnologies. La gran dificultat de fi de segle de les associacions són els pocs recursos de què disposen que molt sovint influeixen en la vida d'una entitat.

BIBLIOGRAFIA

Anuari Econòmic Comarcal 1995. Caixa d'Estalvis de Catalunya. (Barcelona, octubre 1995).

Anuari Econòmic Comarcal 1998. Caixa d'Estalvis de Catalunya. (Barcelona 1998).

Anuari Estadístic de Catalunya 1998. Institut d'Estadística de Catalunya (Barcelona, juny 1998).

El Pallars Jussà. Estructura socioeconòmica i territorial del Pallars Jussà i de l'Alta Ribagorça. Grups d'estudis de l'Alt Pirineu. Caixa d'estalvis de Catalunya, Col·lecció "Catalunya comarcal" (1981).

El Pallars Sobirà. Estructura socioeconòmica i territorial. Caixa d'estalvis de Catalunya, Col·lecció "Catalunya comarcal" (1983).

Estadística comarcal i municipal 1997. Generalitat de Catalunya. Institut d'Estadística de Catalunya (desembre 1997).

Fòrum Joves del Segle XXI. I Fòrum de Turisme Jove a la Mediterrània. El futur de l'Associacionisme. Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura. Secretaria General de Joventut. (Barcelona, 1998).

Gran Enciclopèdia Comarcal de Catalunya. Volum 12: Pallars Jussà i Alta Ribagorça; Volum 14: Cerdanya; Volum 15: Val d'Aran, Alt Urgell i Pallars Sobirà. Fundació Enciclopèdia Catalana. (2 ed. 1996).

La Cerdanya. Recursos econòmics i activitat productiva. Grups d'estudis de l'alt Pirineu i Institut d'Estudis Ceretans. Caixa d'estalvis de Catalunya, Col·lecció "Catalunya comarcal" (1981).

La Vall d'Aran. Medi físic i transformació econòmica. Caixa d'estalvis de Catalunya, Col·lecció "Catalunya comarcal" (1982).

L'Alt Urgell. Estructura territorial, recursos i activitat econòmica. Caixa d'estalvis de Catalunya, Col·lecció "Catalunya comarcal" (1992).